НЕВИДИМЕ ДИТЯТКО

та інші історії

Весняна пісня

Одного тихого безхмарного вечора наприкінці квітня Нюхмумрик дістався таких далеких північних країв, що на північних схилах там іще виднілися клапті снігу.

Він увесь день мандрував пустельними просторами, а вгорі над ним виспівували пташки. Вони також поверталися додому з теплих країв.

Йти було легко, бо не мав він жодних турбот, а наплічник був майже порожній. Нюхмумрик тішився лісом, погожою днину та самим собою. Учорашній день давно минув, завтрашній ще нескоро настане, а зараз сонце пурпурово просвічувало з-поміж беріз, повітря пестило ніжною прохолодою.

"Вечір, немов пісня, – подумав Нюхмумрик. – Нова пісня, у якій трохи сподівань, ще трішки весняної меланхолії, а решта – нестримне щастя від подорожі, самотності та злагоди із самим собою".

Мелодію нової пісні він уже багато днів виношував під своїм зеленим капелюхом, ніяк не наважуючись випустити на волю. Мелодія мала визріти і набубнявіти такою переконливою радістю, що звуки самі затанцюють, щойно він торкнеться устами гармонії.

Якщо заграти надто рано, звуки можуть впертися і зазвучати лише наполовину, або ж самому Нюхмумрикові минеться бажання озвучити пісню, і він уже ніколи не зможе повернутися до неї по-справжньому. Мелодії – сумні чи веселі – то дуже серйозна річ.

Однак нинішнього вечора Нюхмумрик був певний, що пісня склалася. Вона народилася, дозріла й обіцяла стати найліпшим до цього часу його витвором.

Коли Нюхмумрик дістанеться врешті Долини Мумі-тролів, сяде на поручні містка над рікою, прикладе до вуст гармонію, Мумі-троль одразу вигукне: "Гарна! Страшенно гарна пісня!"

Бредучи мохом, Нюхмумрик раптом зупинився, легенька тінь набігла на його чоло. Він згадав Мумі-троля, який чекав на нього і так страшенно за ним тужив. Сидів удома і виглядав його з подорожі. А ще неймовірно захоплювався другом. "Звичайно, ти мусиш мати свободу! – казав Мумі-троль. – Звичайно, тебе чекає дорога! Хто, як не я, зрозуміє твоє прагнення інколи побути на самоті!"

Та водночас очі Мумі-троля тьмяніли від розчарування та нестерпної туги.

– Ой-ой-ой! – мовив Нюхмумрик сам до себе, рушаючи далі. – Ой-ой-ой! Який цей тролик вразливий! Покинь думати про нього. Він добрий троль, але зараз ліпше про це не думати. Нині увечері я на самоті зі собою та своєю мелодією, а нині – це ще не завтра.

За якийсь час Нюхмумрикові пощастило цілком викинути з голови думки про Мумі-троля. Він винюхував собі гарненьке місце для ночівлі і, зачувши віддалік у лісі дзюркіт струмка, одразу подався туди.

Останній багряний промінчик сонця згас поміж стовбурами дерев, поволі западали блакитні весняні сутінки. Увесь ліс поголубів, берізки, немов білі стовпці, губилися у присмерковій далині.

Струмок був саме такий, як треба.

Прозора брунатна течія витанцьовувала понад купками торішнього листя, пробивалася крізь ще не розталі крижані тунелі, робила закрут між порослими мохом берегами, а потім стрімко спадала водоспадом уділ, розбиваючись об біле піщане дно. Інколи струмок, наче комар, виводив мажорну пісеньку, а інколи намагався вдавати з себе велику та грізну ріку, прополіскував горло талою водою та сміявся назустріч берегам.

Стоячи у вологому моху, Нюхмумрик прислухався до співу струмка. "Треба його взяти у свою пісню, – подумав він. – Може, як приспів..."

Раптом камінь, що загачував струмок, зірвало течією, і мелодія води змінилася на одну октаву.

– О, непоганий пасаж, – із захопленням зауважив Нюхмумрик. – Саме так і повинна звучати ця пісня. Нова тональність додає окраси мелодії. А чи не подарувати струмкові пісню, і то буде його, струмкова, пісенька?

Нюхмумрик добув з наплічника свою стару каструлю і наповнив її водою під водоспадом. Потім подався на пошуки хмизу попід віттям смерек. Ліс наскрізь промок від талих снігів та весняних дощів. Щоб знайти сухі галузки, треба було заповзати у найглухіші закутки. Нюхмумрик простягнув лапку. Тієї ж миті хтось скрикнув і кинувся напролом попід гіллям смерек – тоненький голосок незнайомої істоти ще довго було чутно у глибині лісу.

– Так-так, – мовив Нюхмумрик. – Під кожним кущиком уже рояться повзики та інші лісові створіння. Це помітно... Дивно лише, чому вони завжди такі збуджені. Що менші, то метушливіші.

Він витягнув з купи сухий пеньок та трохи хмизу і став спокійно розкладати ватру на закруті струмка. Вогонь зайнявся відразу, бо ж Нюхмумрикові не вперше доводилося готувати собі обід. Він ніколи ні для кого не готував обіду, хіба вже був змушений, а чужі обіди його не

хвилювали. Усі чомусь мають звичку базікати з повним ротом. Ще подавай їм столи та стільці, а в найгіршому випадку – серветки.

Нюхмумрикові якось доводилося чути про гемуля, котрий переодягався до трапези, але то, напевно, вигадки.

Нюхмумрик з відсутнім виглядом їв свою пісну зупку, милуючись зеленою ковдрою моху попід берізками.

Мелодія увивалася десь зовсім поруч, досить ухопити її за хвіст. Але він не квапився – вона в облозі з усіх боків й нікуди від нього не подінеться. Спершу слід помити посуд, потім викурити люльку, а вже згодом, коли ватра перегорить на грань, коли у лісі почнуть перекликатися нічні звірі, настане час для пісні.

Споліскуючи каструлю у струмку, Нюхмумрик враз помітив крихітку. Маленька істота сиділа під коренем дерева на протилежному березі потічка і витріщалася на нього з-під стрепехатої гривки. Хоч в оченятах і зачаївся страх, звірятко з величезною цікавістю спостерігало за кожним його рухом.

Пара розгублених оченят під сколошканим чубом. Такі на вигляд ті істоти, до котрих усім байдуже.

Нюхмумрик вдавав, ніби не помічає Крихітки. Він загасив вогонь і нарізав трохи смерекового гілля, щоб було на чому сидіти. Дістав люльку, поволі розпалив. Видмухував у нічне небо вишукані хмаринки диму й чекав на свою весняну пісню. Але вона не приходила. Натомість Нюхмумрик відчував на собі погляд Крихітки, прискіпливий та сповнений захвату, аж його це почало дратувати.

Нюхмумрик склав докупи лапки і шикнув на звіреня.

Тоді Крихітка виповз з-під кореняки і дуже засоромлено мовив:

– Сподіваюся, я тебе не налякав? Я знаю, хто ти. Ти – Нюхмумрик.

З тими словами Крихітка ступив у воду і побрів через струмок. Для такої крихітки потічок був надто великий, а вода – холодна. Кілька разів звірятко втрачало рівновагу і падало, однак Нюхмумрик був у такому її поганому гуморі, що навіть лапою не поворухнув, щоб йому допомогти.

Урешті нещасна, тонка, мов нитка, істота, цокочучи зубами, видерлася на берег:

– Привіт! Я такий щасливий, що зустрів тебе!

– Привіт! – холодно привітався Нюхмурик.

– Можна мені погрітися біля твого вогню? – не вгавав Крихітка, уся його мокра мордочка променіла утіхою. – Хто б повірив, що я коли-небудь буду Тим, кому пощастить сидіти біля табірної ватри самого Нюхмумрика! Ніколи в житті цього не забуду!

Крихітка присунувся ближче, поклав лапку на наплічник і шанобливо прошепотів:

– Це тут лежить твоя гармонія? Ось тут, всередині?

– Так, – вкрай непривітно відбуркнув Нюхмумрик.

Його мелодія про самотність зникла, а добрий настрій розвіявся без сліду. Він гриз люльку і безтямно видивлявся на берези, навіть не помічаючи їх.

– Ти мені не заважатимеш, – невинно запевнив Крихітка. – Я маю на увазі, коли гратимеш. Ти собі навіть уявити не можеш, як я стужився за музикою. Я ніколи її не чув. Зате багато чув про тебе. їжак, Малюк і моя

Мама розповідали… Малюк навіть якось бачив тебе! Так, ти й уявити не можеш… тут нечасто щось трапляється… а ми ж такі мрійники…

– Що ж, скажи хоча би, як тебе звуть? – запитав Нюхмумрик. Вечір все одно був уже безнадійно зіпсований, тож він подумав, що простіше підтримати розмову.

– Я такий маленький, що й імен^ не маю, – жваво відгукнувся Крихітка. – Подумати лишень, ніхто ніколи й не питав мене про ім'я. Та ось з'являєшся ти, про якого я стільки чув і якого страшенно мріяв побачити, і запитуєш, як мене звати. Як гадаєш… якщо можеш, звісно… чи не було б тобі надто важко придумати мені ім'я, щоб було моїм і нічиїм іншим? Просто ось зараз?

Нюхмумрик щось пробуркотів і натягнув капелюха на самі очі.

Хтось із довгими шпичастими крилами перелетів понад струмком, сумно й протяжно заводячи десь у лісі:

– Ю-ююю, ю-ююю, ті-уу!

– Не можна по-справжньому стати вільним, занадто кимсь захоплюючись, – сказав зненацька Нюхмумрик. – Я це добре знаю.

– Я знаю, що ти все знаєш, – торохтів Крихітка, підсуваючись чимраз ближче. – Я знаю, що ти все на світі бачив. Усе, що ти кажеш, правильно, а я завжди намагатимуся стати таким вільним, як ти.

Зараз ти прямуєш додому, в Долину Мумі-тролів, щоб відпочити і побачитися з друзями… їжак казав, що Мумі-троль, прокинувшись від зимового сну, одразу затужив за тобою… Як приємно, коли хтось тужить за тобою і чекає… чекає…

– Я повернуся додому, коли мені захочеться, – гостро відрубав Нюхмумрик. – Може, й зовсім не повернуся. Піду собі куди-інде…

– О, Мумі-троль сумуватиме, – похнюпився Крихітка.

Його хутро почало підсихати у теплі, стало спереду світло-брунатним і м'якеньким. Він знову поторгав наплічник і обережно запитав:

– Може б ти… Ти так багато подорожував…

– Ні, – відповів Нюхмумрик. – Не зараз.

І подумав з гіркотою: "Ну чому вони ніколи не дадуть мені побути на самоті у мандрах? Невже так важко зрозуміти, що усі враження розіб'ються вщерть, якщо про них розповісти уголос, розвіються і зникнуть. А коли спробую пригадати, як мені подорожувалося, пам'ятатиму тільки власну розповідь".

На довгий час запала тиша, десь знову заячала нічна птаха.

Крихітка підвівся і несміливо сказав тоненьким голоском:

– Що ж, напевно, мені час додому… Бувай!

– Бувай! – буркнув Нюхмумрик і враз засоромився своєї непривітності: – Послухай! До речі… Оте ім'я, що ти хотів би мати… Тебе можна було б назвати Ті-ті-ууу! Розумієш, Ті-ті-уу – ім'я веселе на початку і з сумовитим довгим "у" наприкінці.

Маленьке звірятко розгублено витріщилося на Нюхмумрика, його очиці жовто вилискували у відсвітах вогню. Воно замислилося над своїм іменем, посмакувало його, прислухалося до звучання, увібрало його в

себе, нарешті підняло мордочку до неба і проспівало: Ті-ті-ууу. Та так журливо, що Нюхмумрикові аж мороз поза шкіру пішов.

Потім лише коричневий хвостик змигнув у вересі, і все стихло.

– Ет, – крекнув Нюхмумрик, копнувши спересердя ватрище. Вибив люльку. Урешті підвівся і гукнув: – Агов! Повертайся назад!

Однак ліс відповів тишею.

– Що ж, – зітхнув Нюхмумрик, – не завжди ж бути привітним та товариським. Повсюди не встигнеш, ото й усе. Зате крихітка має тепер ім'я…

Він знову сів, прислухаючись до дзюркоту струмка, тиші й чекаючи своєї мелодії. Та вона не приходила. Він одразу збагнув, що пісня відлетіла так далеко, що йому її не наздогнати. Можливо, й ніколи… У голову лише нестримно ліз запопадливий та розгублений голосок Крихітки, котрий все базікав, базікав, базікав…

– Такі мали би сидіти вдома біля своїх мамусь, – сердився Нюхмумрик. Він відкинувся горілиць на смерекове гілля, за мить знову сів, погукав ще трохи Крихітку з лісу, довго прислухався, а тоді натягнув капелюха на носа і заснув.

Наступного ранку Нюхмумрик подався далі. Утомлений, в поганому гуморі, він простував на північ, не роззираючись навсібіч, а під капелюхом не бриніло навіть найкрихітнішого зачину мелодії.

Усі його думки заполонив Крихітка. Нюхмумрик згадував кожне його слово і свої слова, без упину перебирав подумки розмову, аж йому недобре стало, довелося сісти й перепочити.

– Що це діється? – думав Нюхмумрик сердито й розгублено водночас. – Такого зі мною ще ніколи не бувало. Напевно, я захворів.

Він підвівся й поволі почвалав далі, знову й знову пригадуючи, що сказав Крихітка і що на те відповідав він сам. Зрештою виснажився до краю. А десь пополудні Нюхмумрик повернувся і рушив у зворотному напрямку.

За якийсь час йому стало легше. Нюхмумрик пришвидшив крок, потім побіг, раз по раз спотикаючись.

Маленькі мелодії кружляли довкола вух, але він не мав часу підхоплювати їх. Ближче до вечора він знову опинився у березовому гаю й заходився кликати:

– Ті-ті-уу! Ті-ті-уу!

– Ті-уу! Ті-уу! – почали відгукуватися, прокинувшись, нічні птахи, однак Крихітка не відгукнувся.

Нюхмумрик сходив гай вздовж і впоперек, шукаючи й гукаючи, аж доки запали сутінки. Над лісовою галявиною зійшов молодий місяць. Нюхмумрик, геть зневірившись, дивився на нього.

"То ж настав новий місяць, – подумав він. – Треба загадати бажання!"

Він ледь не забажав собі того, що й завжди: нової пісні або – як це час до часу бувало – нової мандрівки. Та враз схаменувся і загадав: знайти Ті-ті-уу!

Нюхмумрик тричі крутнувся, перетнув галявину і, увійшовши до лісу, рушив через горбистий кряж. Раптом у кущах зашаруділо щось брунатне і кошлате.

– Ті-ті-уу! – тихенько покликав Нюхмумрик. – Я повернувся, щоб побалакати з тобою.

– О, привіт! – виткнувся з нетрів Ті-ті-уу. – Це добре, бо я зможу показати тобі свій витвір – іменну табличку. Поглянь! На ній – моє нове ім'я, а висітиме вона на дверях, коли у мене з'явиться нова домівка.

Крихітка простягнув шматок березової кори з видряпаним на ній іменем і поважно вів далі:

– Гарно, правда ж? Усі просто в захопленні!

– Дуже гарно, – погодився Нюхмумрик. – У тебе буде власна домівка?

– Звичайно! – аж променів Крихітка. – Я пішов з дому і розпочав серйозне життя. Це так цікаво! Розумієш, доки в мене не було імені, я гасав собі довкруги і сприймав речі лише в загальних рисах, події шмигали повз мене – інколи небезпечні, інколи безпечні, але ніколи нічого справжнього! Розумієш?

Нюхмумрик спробував щось сказати, але Крихітка не дав йому й слова вставити.

– А зараз я вже персона! І всі події щось уже означають, бо відбуваються не десь там собі, а стосуються мене, Ті-ті-уу. А Ті-ті-уу бачить речі так чи інак, якщо ти розумієш, що я маю на увазі…

– Звичайно, розумію, – сказав Нюхмумрик. – Це чудово!

Ті-ті-уу кивнув і знову заходився порпатися в кущах.

– Знаєш, – знову озвався Нюхмумрик, – я таки провідаю Мумі-троля. Я майже певний, що трохи вже за ним скучив.

– Он як! Скучив за Мумі-тролем? Ясна річ…

– Якщо хочеш, – вів далі Нюхмумрик, – я можу тобі пограти… Або розповісти якісь історії…

Крихітка визирнув з-поза кущів:

– Історії? Так-так, звичайно… Може, увечері… Ти вже вибач, але зараз я трохи поспішаю…

Світло-брунатний хвостик шмигнув у хащі вересу, зник на мить з очей, а потім віддалік з'явилися вушка Ті-ті-уу, він радісно загукав:

– Мої вітання Мумі-тролеві! А я мушу поквапитися жити, вже й так багато часу змарнував!

І вмить пропав.

Нюхмумрик почухав потилицю.

– Отак, – мовив він. – Отакої… Он воно як…

Він ліг горілиць у мох і задивився у весняне небо – блакитне просто над головою й зеленкувате, наче море, понад кронами дерев. Десь під капелюхом заворушилася його мелодія, у якій було сподівання, трохи більше весняної мрійливості, а найбільше – нестримної радості від самотності.

Жахлива історія

Майже наймолодший Мудрик скрадався вздовж паркану. Часом він завмирав, розглядаючи крізь штахети ворога, а тоді крався далі. За ним повз його ще менший братчик.

Добравшись до грядок з яриною, Мудрик ліг на живіт і, звиваючись, поповз поміж листками зеленого салату. То була єдина можливість. Ворог мав усюди своїх нишпорок, навіть у повітрі.

– Я почорнів, – заскиглив братчик.

– Замовкни, якщо тобі життя дороге! – шепнув Мудрик. – Чого ж ти сподівався від торф'яного болота? Поголубіти?

– Це не болото, а салат, – заперечив братчик.

– Ти дуже скоро станеш дорослим, якщо й далі так будеш поводитися, – сердився Мудрик. – Таким, як мама і тато. Так тобі й треба! Будеш чути і бачити, як чують і бачать усі, тобто нічого не чутимеш і не бачитимеш. Тут тобі й капець!

– Ага, – буркнув Братчик і заходився їсти землю.

– Земля отруєна, – коротко кинув Мудрик. – Усе, що тут росте, також отруєне. Тепер вони нас помітили… А все через тебе!

Двоє розвідників летіли на них з горохового поля, але Мудрик швидко їх убив. Задихаючись від хвилювання, він зсунувся у канаву і принишк, немов жаба. Мудрик так напружено прислухався, аж вуха тремтіли, а голова ледь не лускала. Інших нишпорок не було чути, але вони йшли, поволі повзли травами. Травами прерій! І їх не злічити.

– Я хочу додому, – почувся голосок Братчика з-понад краю канави.

– Ти більше ніколи не потрапиш додому, – зловісно мовив Мудрик. – Твої кості побіліють на просторах прерій, а мама з татом виплачуть усі сльози, доки не потонуть у них. Ні від кого нічого не зостанеться, лише гієни витимуть над усім…

Братчик розтулив рота, набрав духу і заревів.

Мудрик зрозумів, що той ревіти буде довго. Тому дав спокій малому і поповз далі канавою.

Він цілком втратив з очей ворожі позиції, навіть уже й не знав, які вони і де.

Мудрик почувався покинутим напризволяще і гнівно думав, сам у собі розпалюючи лють: "Ліпше би не існувало молодших братиків! Хай би народжувалися одразу великими або ж зовсім не приходили на світ! Вони нічого не тямлять у війні! їх треба тримати у скрині, доки порозумнішають".

У канаві хлюпало, тож Мудрик звівся да ноги і побрів калюжею. То була велика і дуже довга канава. Мудрик постановив собі відкрити Південний полюс, тож рушив далі. Він ішов страшенно довго, неймовірно втомився, їжа та вода давно скінчилися, до того ж, його покусав білий ведмідь.

Нарешті канава урвалася, і Мудрик одержав Південний полюс у своє цілковите володіння.

Він опинився посеред болота. Воно було сірим і сіро-зеленим, де-не-де вилискувала чорним оком вода. Довкола біліли, наче сніг, пухнасті китички болотяної трави, приємно пахло тванню.

"На болото ходити заборонено, – подумав він уголос. – Заборонено маленьким Мудрикам, дорослі теж сюди не ходять. Але ніхто, крім мене, не знає, чому тут небезпечно. Пізно уночі болотом котиться на величезних важких колесах карета-примара. Ген вдалині чутно її гуркіт, і ніхто не знає, хто нею править..."

– О ні! – скрикнув Мудрик, ураз похолонувши. Йому раптом стало страшно, страх заповз у живіт і подряпався вище.

Ще зовсім недавно не було ніякої карети, ніхто нічого про неї не чув, а потім він вигадав її, і ось вона тут, ще десь далеко, але тільки й чекає ночі, щоб викотитися з пітьми.

– Ні, не так, – фантазував Мудрик. – Зараз я Мудрик, котрий десять років мандрував світами у пошуках своєї домівки, а тепер у нього з'явилося відчуття, що та домівка десь поряд.

Мудрик принюхався, куди віє вітер, і рушив далі, уявляючи собі болотяних змій та живі гриби, котрі повзуть слідом за мандрівником… Не встиг подумати, як вони вигулькнули з моху і почали рости!

"Таким нічого не завадить вмить з'їсти меншого братчика, – подумав він із сумом. – А може, уже з'їли… Вони повсюди. Я боюся найгіршого… Але є ще надія, бо ж існують рятувальні експедиції".

Мудрик кинувся бігти.

"Бідолашний Братчик, – думав Мудрик. – Він такий ще маленький і такий дурненький. Якщо болотяні змії його схопили, то у мене більше немає меншого братчика. Я стану наймолодшим…"

Він захлипав і побіг швидше, голова у нього упріла від страху. Мудрик пролетів подвір'ям, йромчав повз дровітню, вихопився угору східцями, голосно ридаючи:

– Мамо! Тату! Братчика з'їли!

Мама Мудрика була великою і заклопотаною. Вона завжди була заклопотаною. Мама враз зірвалася зі стільця, аж горох з подолу її фартуха розкотився по підлозі і закричала:

– Що? Що! Що ти кажеш! Де Братчик? Ти ж мав за ним наглядати!

– Ах, – Мудрик трішки заспокоївся, – він упав у ковбаню на болоті. Тут же зі своєї нори виринула болотяна змія, обвилася навколо його маленького пухкенького животика і відкусила йому носа. Ось так було. Я аж нетямився з розпачу, але що я міг вдіяти? Болотяних змій набагато більше, ніж маленьких братчиків.

– Змія?! – скрикнула мама.

Але тато розважливо мовив:

– Заспокойся. То все брехні… Хіба не бачиш, він знову вигадує.

І тато Мудрика вмить, щоб не встигнути й собі занепокоїтись, визирнув у вікно: маленький Братчик сидів на подвір'ї та наминав пісок.

– Скільки разів я просив тебе не брехати! – суворо сказав тато.

А мама схлипнула:

– Може, дати йому поза вуха?

– Не завадило б, – погодився тато. – Але саме зараз я щоеь надто втомлений. Хай хоча би визнає, що брехати негарно.

– А я й не брехав! – запротестував Мудрик.

– Але ж ти сказав, що твого меншого Братчика з'їдено, хоча ніхто його не з'їдав, – терпляче пояснював тато.

– Та це ж добре! – не розгубився Мудрик. – Хіба ви не раді? Я страшенно радий! Мені стало легше на душі. Отакі болотяні змії можуть

проковтнути кого хоч, навіть оком не встигнеш змигнути. Розумієте? Ані кісточки не зостанеться. Лише гола пустеля та виття гієн уночі…

– О лишенько! – зітхнула мама. – Лихо та й годі!

– Отож, усе завершилося щасливо, – радісно підсумував Мудрик. – А буде десерт на вечерю?

Але тут тато Мудрика раптом розсердився:

– Нині залишишся без десерту! І вечері не одержиш, доки не збагнеш, що брехати не можна.

– Хто ж сперечається? Звісно, не можна, – здивувався Мудрик. – Це гидко!

– Ось бачиш, – втрутилася мама. – Хай дитина повечеряє, воно і так нічого не розуміє.

– Ні, якщо вже я сказав, що він залишиться без вечері, то так воно і буде, – вперся на своєму тато, бо раптом злякався, що Мудрик ніколи не віритиме йому, якщо він зараз відмовиться від своїх слів.

Отож довелося Мудрику лягти спати разом із сонцем. Він гірко образився на тата і маму. Звичайно, вони частенько погано поводилися з ним, але так нерозумно, як нині, ще ніколи. Мудрик вирішив піти геть з дому. Не для того, щоб покарати батьків, – він раптом відчув, як страшенно втомився від них і від їхньої неспроможності збагнути, що насправді є важливим чи небезпечним. Вони просто проводили лінію почерез усе, стверджуючи, що по один бік знаходиться те, у що можна вірити і чим можна користуватися, а по інший – лише вигадки і непотрібні речі.

– Хотів би я побачити, як би вони зіткнулися віч-на-віч з Готомомбою, – бурмотів Мудрик сам до себе, скрадаючись униз сходами і вислизаючи на господарське подвір'я позад будинку. – Ото би їм заціпило! Чи хоч би з болотяним змієм… Можу послати їм одного у скриньці зі скляною покришкою, бо таки аж ніяк не хочу, щоб їх зжерли.

Мудрик попрямував знову до забороненого болота, аби довести самому собі, що він цілком самостійний. Тепер болото було синім, майже чорним, а небо – зеленим. Ген далеко сяяв жовтогарячий західний пруг небосхилу. Болото від цього видавалося неймовірно великим і сумним.

– Я нікого не обдурюю, – говорив сам до себе Мудрик, чалапаючи по багнюці. – Усе правда: і вороги, і Готомомба, і болотяні змії, і карета-примара. Вони такі ж справжні, як, скажімо, сусіди, садівники, кури чи самокати.

Нараз Мудрик спинився і завмер, прислухаючись.

Десь вдалині на болоті загуркотіла карета-примара, осяваючи червоним світлом вересові простори; вона скрипіла, тріщала й котилася чимраз швидше.

– Не варто було собі вигадувати карету-примару, – пошкодував про себе Мудрик. – Ось вона тут, справжня. Утікай!

Купини гойдалися і провалювалися під ним, чорні озерця води, немов очиці, витріщалися на нього з осоки, а твань чвакала між пальцями лапок.

– Тільки не думай про болотяних змій, – наказав собі Мудрик і тут же подумав про них, та так яскраво й виразно, що вони нараз посунули з нір, облизуючи свої вуса.

– Був би я таким, як мій маленький Братчик-грубасик, – вигукнув Мудрик у розпачі. – Він думає животиком, їсть деревну стружку, пісок та землю, доки не вдавиться. Якось навіть спробував проковтнути надувну кульку. Якби це йому вдалося, ми більше ніколи б уже його не побачили.

Уява так захопила Мудрика, аж він зупинився. Маленький товстенький Братчик злітає у повітря, ніжки безпомічно теліпаються, а з рота звисає мотузок від кульки…

Ой, ні!

Далеко на болоті світилося вікно. Як не дивно, була то зовсім не карета-примара, а лише маленьке чотирикутне віконце, з якого сіялося рівномірне світло.

– Тобі туди, – мовив сам до себе Мудрик. – Йди спокійно, не біжи, бо інакше налякаєшся. І не думай ні про що. Просто' йди…

Будиночок мав округлу форму, тож там, напевно, мешкала якась мюмля. Мудрик постукав. Він стукав ще й ще, а коли ніхто йому не відчинив, увійшов досередини.

У будиночку було тепло й затишно. Лампа стояла на підвіконні, від неї ніч здавалася ще чорнішою. Десь цокав годинник, а вгорі, на шафі, лежала на животі крихітна мюмлечка й позирала на Мудрика.

– Привіт! – привітався Мудрик. – Я ледь врятувався! Болотяні змії і живі гриби! А ти навіть уявлення про них не маєш.

Крихітна мюмля розглядала його мовчки і ледь скептично. Потім мовила:

– Мене звуть Мю. Я вже бачила тебе раніше. Ти гуляв з маленьким Мудриком-грубасиком і весь час щось буркотів собі під ніс та розмахував у повітрі лапами. Ха-ха!

– То й що! А чого це ти сидиш на шафі? Сміх та й годі!

– Для декого, – протяжно відказала Маленька Мю. – Для декого, може, й смішно, а для мене єдиний порятунок від жахливої долі.

Вона перехилилася через край шафи і зашепотіла:

– Живі гриби уже дісталися передпокою.

– Що-о?

– Звідси, згори, мені видно, як вони сидять уже перед дверима, – вела Маленька Мю далі. – Вичікують. Було б мудро з твого боку скотити килимок й затулити ним шпарину під дверима. Бо інакше вони зіщуляться і проповзуть у шпарку.

– Ти правду кажеш? – запитав Мудрик. Горло йому перехопило від ляку. – Ще вранці їх не було зовсім. Це ж я їх вигадав…

– Та невже? – зверхньо кинула Мю. – Оті клейкі гриби? Котрі ростуть суцільним покривалом, огортають нещасного й приклеюються навіки?

– Я не знаю, – тремтячи усім тілом, прошепотів Мудрик. – Я не знаю…

– Моя бабуся вже всуціль обросла ними, – ніби знічев'я зронила Маленька Мю. – Вона там, у передпокої.

Чи, вірніше, те, що від неї зосталося. Вона схожа на велику зелену купу, лише вуса стирчать з одного боку. Можеш покласти килимок і під ті двері теж. Та чи це допоможе…

Серце Мудрика голосно гупало в грудях, а лапки так закоцюбли, що він ледь спромігся скотити килимки. Годинник невтомно цокав десь у будинку.

– Це так голосно ростуть гриби, – пояснила Маленька Мю. – Вони ростимуть, ростимуть, аж доки двері розколються, і тоді вони наваляться на тебе.

– Візьми мене до себе на шафу! – заволав Мудрик.

– Тут немає місця, – заперечила Маленька Мю.

Хтось постукав до вхідних дверей.

– Дивно, – мовила, зітхнувши Мю. – Дивно, вони ще й стукають, хоча можуть увійти, коли їм лиш заманеться…

Мудрик кинувся до шафи, намагаючись видряпатися нагору. У двері знову постукали.

– Мю! Хтось стукає! – долинув звідкись із будинку голос.

– Так-так, чую! – крикнула Маленька Мю у відповідь. – Двері відчинені… Це бабуся гукала, – пояснила вона Мудрику. – Хто б міг подумати, що вона іще здатна говорити…

Мудрик витріщився на двері, що вели до передпокою. Вони поволі прочинялися, з'явилася маленька чорна шпарина. Мудрик верескнув і закотився під канапу.

– Мю, – знову озвалася бабуся, – скільки разів я тобі казала: коли стукають, треба відчинити! І навіщо ти поклала килимок під двері? І чому я ніколи не можу спокійно поспати?

То була неймовірно стара і сердита бабуся у довгій білій нічній сорочці. Вона перетнула кімнату й, відчинивши вхідні двері, сказала:

– Доброго вечора!

– Доброго вечора і вам, – відповів тато Мудрика. – Вибачте, що турбую, але чи не бачили ви випадково мого синочка, мого майже наймолодшого?..

– Він під канапою, – гукнула Маленька Мю.

– Вилазь, – попросив тато Мудрика. – Я вже на тебе не гніваюся.

– Так-так, під канапою, – втомлено зітхнула бабуся. – Приємно, ясна річ, коли внуки приходять у гості, до того ж, Маленька Мю полюбляє запрошувати додому своїх друзів. Однак хотілось би, щоб діти бавилися за дня, а не вночі.

– Мені дуже прикро, – поквапився з виправданнями тато. – Наступного разу малий прийде зранку.

Мудрик виліз з-під канапи. Він не дивився на Мю і навіть не глянув у бік бабусі, натомість попрямував прямісінько до дверей, зійшов сходами та зник у темряві.

Тато, не зронивши ні слова, крокував поряд. Мудрик почувався таким скривдженим, що ледь не плакав.

– Татку, – озвався він. – Оте дівчисько… ти навіть собі не уявляєш… Ніколи туди більше не піду, – гнівно додав він. – Вона мене обдурила! Брехуха! Вона так жахливо мене надурила, що мені аж зле зробилося!

– Я розумію, – потішив малого тато. – Відчуття страшенно неприємне…

Вони попростували додому і з'їли всі смаколики, які ще зоставалися від десерту.

Чепуруля, котра вірила в катастрофи

Якось жила собі Чепуруля. Одного разу вона прала в морі свого клаптикового килимка, терла його щіткою й милом до блакитної оторочки по одному краю, а тоді чекала кожної сьомої хвилі, яка накочувалася саме вчасно, щоб змити мильне шумовиння. А потім терла до блакитної оторочки з іншого боку килимка. Сонце пригрівало їй спинку, вона стояла на своїх тонких ніжках у прозорій воді і терла тай терла.

То був теплий, тихий літній день, саме такий, як годиться для прання килимків. Розлого й сонно накочувалися на берег хвилі-помічниці, кілька джмелів кружляли над червоною шапочкою Чепурулі, гадаючи, що то квітка.

"Так-так, прикидайтеся лагідними, – похмуро міркувала Чепуру– ля. – Я ж знаю, як усе насправді. Так тихо й мирно буває завжди перед катастрофою".

Вона дійшла до останньої блакитної оторочки, дочекалася сьомої хвилі, щоб змити мильне шумовиння, а тоді стягнула увесь килимок у воду й виполоскала його.

Скелясте дно було гладке й червонувате, по ньому шугали туди й сюди сонячні зайчики. Вони витанцьовували й на Чепурулиних лапках, вкриваючи позолотою усі десять пальців.

Чепуруля поринула у задуму. Можна пошити собі нову помаранчеву шапочку. Або вигаптувати сонячними зайчиками краї старої. Золотими нитками… Але вишитим сонячним зайчиками ніколи не зрівнятися зі справжніми, миготливими! Та й зрештою! Кому потрібна нова шапочка на порозі катастрофи? Загинути можна й у старій, це суті справи не міняє…

Чепуруля витягнула килимок на берег, кинула його на камінь й заходилася заповзято повзати по ньому, щоб зцідити зайву воду.

Надто гарна погода, неприродно гарна. Щось неодмінно має статися. Вона це знала. Десь за небокраєм громадилось щось темне й грізне, воно пробивалося нагору, наближалося чимраз скоріше…

– Ніхто не знає, що це, – шепотіла сама до себе Чепуруля. – Усеньке море почорніє, забурмотить… сонце згасне…

Її серце почало битися швидше, похолола спина, вона рвучко обернулася, ніби ворог чатував на неї позаду. Однак море так само виблискувало, сонячні зайчики танцювали на дні, вимальовуючи грайливі вісімки, а літній вітерець лагідно торкався її носа.

Та не так легко заспокоїти Чепурулю, охоплену панікою, котра не знати звідки взялася. Тремтячими лапками вона розстелила килимок сушитися, схопила мило та щітку й поквапилася додому, щоб поставити окріп. Десь коло п'ятої години до неї пообіцяла завітати на чай Капаруля.

Будинок Чепурулі був великий і не надто гарний. Комусь, очевидно, хотілося позбутись бляшанок зі старою фарбою, тож помалював його

зовні в темно-зелений колір, а зсередини – в коричневий. Чепуруля винайняла будиночок без умеблювання в одного гемуля, котрий запевняв, що тут любила літувати у часи своєї молодості її бабуня. А так як Чепуруля дуже поважала родинні зв'язки, вона одразу ж вирішила замешкати у будиночку з поваги до пам'яті своєї бабуні.

Першого вечора вона сиділа на східцях і з зачудуванням розмірковувала над тим, що бабуня у свої юні роки була, напевно, зовсім не схожа на себе. Зажко собі уявити, щоб справжня Чепуруля з вродженим тонким відчуттям прекрасного у природі могла поселитися на цьому жахливому пустельному узбережжі. Ані садка, з урожаю якого можна було б варити варення. Ані щонайменшого деревця, крону якого можна перетворити на альтанку. Ані гарної панорами з вікон.

Чепуруля зітхала, розгублено споглядаючи присмеркове море й прибій, що лизав берег, скільки сягало око. Зелене море, білий пісок, червонясті водорості… Місце, неначе створене для катастроф. Жодного надійного закутка…

І тоді Чепуруля, ясна річ, збагнула, що припустилася помилки. Надаремно перебралася вона у цей жахливий будинок на цьому жахливому узбережжі. Її бабуня, без сумніву, мешкала у зовсім іншому будинку. Отаким буває життя!

Однак Чепуруля уже встигла написати всій родині про своє переселення і вважала, що тепер не пасує знову міняти помешкання. Родина могла би подумати, що вона легковажниця.

Отож Чепуруля зачинила за собою двері і спробувала створити затишок у домівці. То була нелегка справа. Височенні стелі завжди губилися в сутіні, і жодні мереживні фіранки не змогли би звеселити великі похмурі вікна. То не були вікна, з яких приємно виглядати надвір, у них будь-хто міг хіба зазирнути досередини, а це Чепурулі не подобалося.

Вона намагалася причепурити куточки, але затишними вони так і не стали – меблі у них губилися. Стільці шукали прихистку біля столу, канапа злякано тулилася до стіни, а світляні кружала під лампами були такими ж безпомічними, як тремкі снопики світла кишенькового ліхтарика в темному лісі.

Як і всі Чепурулі, вона мала купу гарних дрібничок: маленькі дзеркальця, фотографії родичів в оксамитових рамках, черепашки, порцелянові кошенята й гемулі, що спочивали на мереживних серветках, гарні крилаті вислови, вигаптувані шовком або сріблом, крихітні вазочки й симпатичні грілки для чайників у вигляді мюмль – усе те, що робить життя легшим, а світ не таким великим та загрозливим.

Однак усі ці гарні, любі серцю дрібнички втрачали свою надійність та свій сенс у цьому похмурому будинку біля моря. Чепуруля переставляла їх зі столу на комод, з комоду на підвіконня, але вони ніде не почувалися на місці.

Ось і тепер вони там стояли. Такі ж розгублені й безпомічні.

Чепуруля зупинилася на порозі, намагаючись знайти розраду у своїх речах, але вони були такими ж безпорадними, як і вона сама. Вона пішла в кухню, поклала біля мийки щітку й мило, потім запалила вогонь під чайником і вийняла свої найгарніші філіжанки з золотим крайчиком; зняла з полиці таріль із печивом, старанно здмухнула з країв крихти, а поверх печива виклала кілька тістечок з цукровою помадкою, щоб справити враження на Капарулю.

І хоч Капаруля завжди пила чай без вершків, Чепуруля все ж виставила на стіл бабусин срібний молочник у формі човника, а цукор насипала у маленький плюшевий кошичок з ручкою, обнизаною перлами. Накриваючи стіл, вона була цілковито спокійною, усі думки про катастрофи зникли без сліду.

Шкода лишень, що у цій затавpованій фатумом місцині не знайти гарних квітів, які б годилися для святкового столу, а ті, що ростуть, схожі на злі настовбурчені кущики й не пасують до кольору стін вітальні. Чепуруля невдоволено відсунула убік вазу і рушила до вікна – подивитися, чи не видно ще Капарулі.

Та враз спохопилася: "Ні-ні, не буду дивитися. Почекаю, доки вона постукає. А тоді кинуся до дверей, відчиню, і ми обидві страшенно втішимося, будемо радіти й базікати без угаву… А якщо визирну за нею, берег може виявитися пустельним аж до самого маяка. Або ж побачу маленьку цяточку, котра невпинно наближатиметься, а речі, що невідворотно наближаються, я терпіти не в змозі… Ще гірше, якщо цяточка раптом змаліє й зрештою зникне з очей…"

Чепуруля затремтіла. "Що зі мною діється? – подумала вона. – Слід поговорити про це з Капарулею. Можливо, вона зовсім не та особа, якій я воліла б довіритися, але ж нікого іншого не знаю".

У двері постукали. Чепуруля кинулася до передпокою, захлинаючись словами, ще й відчинити не встигла:

– …і яка ж погода! Море, яке море… таке блакитне й лагідне, ані хвильки! Як почуваєтесь? У Вас неперевер– шений вигляд! То й нічого дивного… Але живучи тут… серед природи й таке інше… життя налагоджується, чи не так?

"Нині вона ще затурканіша, ніж звичайно", – подумала Каларуля, стягаючи рукавички (бо ж була справжньою дамою), а вголос сказала:

– Власне! Ваша правда, пані Чепуруле!

Вони сіли за стіл. Чепуруля так тішилася товариством, що теревенила, не змовкаючи, і від неуважності розлила чай на скатертину.

Капаруля хвалила печиво і цукрову помадку, і все, що спадало їй на думку, але про квіти не обмовилася й словом. Нічого дивного! Вона була добре вихованою Капарулею. Кожному упало б в око, що ці дикі стрепехаті колючки не личать святковому столу.

За якийсь час потік слів у Чепурулі вичерпався, Капаруля теж не озивалася – у кімнаті зависла тиша.

Несподівано сонячне сяйво на скатертині потьмяніло. Великі суворі вікна затулили хмари, і обидві дами почули, як здалеку, з морських просторів налітає вітер, і шум його схожий на шепіт.

– Я бачила, пані Чепуруля випрала килимок, – ввічливо зауважила Капаруля.

– Так, морська вода дуже добра для килимів, – відповіла Чепуруля. – Кольори не линяють та й пахнуть вони після прання так свіжо…

"Я повинна змусити Капарулю зрозуміти, – думала вона. – Я повинна змусити кого-небудь збагнути, що мені страшно. Когось, хто відповів би мені: "Звісно, тобі страшно, я тебе чудово розумію!" або ж: "Чого боятися, любонько? Такий гарний, погідний літній день!" Неважливо, що скажуть, тільки би щось сказали…

– Ці тістечка я спекла за бабусиним рецептом, – сказала Чепуруля, а потім раптом перегнулася через стіл і зашепотіла: – Цей спокій неприродний. Він провіщає щось жахливе. Люба Капаруле, повірте мені, ми такі мізерні з нашими тістечками, килимками та усім, що видається нам важливим, дуже важливим, Ви ж самі знаєте… Але усьому цьому загрожує невблаганний фатум…

– О! – Капаруля розгубилася.

– Так-так, невблаганний фатум, – похапливо вела далі Чепуруля. – Його не вблагаєш і не переконаєш ні в чому, не збагнеш і не розпитаєш… Він там, за чорною шибкою вікна, десь у дорозі, далеко в морі, щораз росте й росте, невидимий доти, аж стане надто пізно. Чи Ви, Капаруле, відчували таке? Скажіть, що й у Вас таке було хоч раз! Благаю, скажіть!

Капаруля, червона мов буряк, нервово крутила в лапах цукерничку і від усього серця шкодувала, що сюди прийшла.

– У цю пору, пізно влітку, інколи дмуть сильні вітри, – обережно мовила вона врешті.

Чепуруля розчаровано замовкла. Капаруля теж трохи помовчала, а тоді повела далі, ледь дратівливо:

– У п'ятницю я сушила білизну і, хочете вірте чи ні, віяв такий вітрюган, що мені довелося бігти до самої хвіртки саду, щоб упіймати найгарнішу пошивку на подушку. А яким миючим засобом Ви користуєтеся, пані Чепуруле?

– Не пригадую, – Чепуруля раптом відчула неймовірну втому. Капаруля навіть не намагалася її зрозуміти. – Налити вам іще чаю?

– Ні, дякую, – відмовилася Капаруля. – Була дуже гарна гостина. Боюся, мені уже час потроху збиратися додому.

– Так-так, – відказала Чепуруля. – Я розумію.

Над морем уже стемніло, хвилі шаруділи на березі.

Було ще надто рано засвічувати лампу (щоб не видатися страхопудом), однак частування у сутінках ставало неприємним. Вузенька мордочка Капарулі ще більше зморщилася. Вона вочевидь

почувалася незатишно. Однак Чепуруля не допомогла їй прощатися, вона тихо сиділа, не мовивши й слова, за столом та кришила у лапках на дрібні шматочки тістечка з помадкою.

"Це стає нестерпним", – подумала Капаруля і, крадькома стягнувши свою торбинку з комода, взяла її під пахву. Південно-західний вітер надворі набирав сили.

– Ви кажете про вітер, – раптом озвалася Чепуруля. – Про вітер, який ухопив вашу білизну… Але я веду мову про циклони, про урагани, люба Капаруле… Вихори, смерчі, тайфуни, піщані бурі… Хвилі-цунамі, що здатні зруйнувати будинки… Але насамперед я говорю про себе, хоч і розумію, що це не надто скромно. Я знаю, що все полетить шкереберть. Ці думки не йдуть мені з голови… навіть коли перу килимки. Можете це зрозуміти? Невже Ви не відчуваєте нічого подібного?

– Добре допомагає оцет, – бовкнула Капаруля, не відриваючи погляду від своєї філіжанки з чаєм. – Килими з клаптиків не линяють, якщо у воду для полоскання додати оцту.

Нараз Чепуруля розлютилася, що було їй дуже не властиво. Вона відчула, що мусить кинути Капарулі виклик і вдалася до першого-ліпшого способу. Показала на нечупарний маленький віхоть у вазі і вигукнула:

– Погляньте на цей букет! Який гарний! І винятково пасує до чайного сервізу!

Та Капаруля, вже також сита по горло гостиною, розсердилася не менше і, зірвавшись на рівні ноги, закричала:

– Дурниці! Він надто великий, надто колючий і надто строкатий, а ще надто викличний і анітрохи не пасує до святкового столу!

Після того обидві дами розпрощалися, Чепуруля зачинила за гостею двері й повернулася до вітальні. Вона була сумна й розчарована, її не полишало відчуття, що гостина не вдалася. Крихітний букетик стояв посеред столу: сірі колючі цурпалки, усіяні темно-червоними квітками. Раптом Чепуруля збагнула, що зовсім не квіти погано допасовуються до чайного сервізу, а сам сервіз ні на що не годиться.

Вона поставила вазу на підвіконня.

Море було не впізнати, воно посіріло, хвилі білозубо шкірилися й люто вгризалися в берег. Небо налилося багрянцем і обважніло.

Чепуруля усе ще стояла біля вікна, довго стояла, прислухаючись, як набирає сили вітер, коли зненацька задзвонив телефон.

– Це пані Чепуруля? – почувся у слухавці несміливий голос Капарулі.

– Звісно, це я, – відповіла Чепуруля. – Крім мене, тут ніхто більше не мешкає. Щасливо дісталися додому?

– Так, дякую. Здається надворі знову трохи дме… – якусь мить Капаруля помовчала, а потім озвалася приязно: – Пані Чепуруле, оті жахливі речі, про які ви розповідали, вони часто з Вами траплялися?

– Ні, – відказала Чепуруля.

– Отже, тільки інколи?

– Власне кажучи, ніколи. Я просто так" відчуваю…

– О! – мовила Капаруля. – Я лише хотіла подякувати Вам за гостину… Отож з Вами ніколи нічого схожого не відбувалося?

– Ні, ніколи… Дякую, що Ви зателефонували. Сподіваюся, ми ще зустрінемося коли-небудь.

– Я теж сподіваюся, – і Капаруля поклала слухавку.

Чепуруля сиділа якийсь час, не зводячи очей з телефону, її лихоманило.

"Скоро мої вікна почорніють, – думала вона. – Можна було би заслонити їх ковдрами, а дзеркала повернути до стіни". Але Чепуруля навіть не поворухнулася, лише сиділа, прислухаючись, як у димарі завиває вітер. Ніби маленьке покинуте звірятко.

У стіну з південного боку будинку почала гупати верша гемуля, але Чепуруля не наважилася вийти з хати і зняти її.

Будинок стиха затремтів, вітер налітав тепер наскоками, чутно було, як шторм розпалюється і галопом мчить через море.

Десь із даху зсунулася черепиця і розбилася об скелю. Чепуруля здригнулася й підвелася, квапливо рушила до спальні, але спальня була надто велика і не здавалася надійним прихистком. Комора! Вона достатньо маленька, щоб відчути себе там у безпеці. Чепуруля схопила в оберемок ковдру і кинулася через кухню, відчинила ногою двері до комірки і, важко сапаючи, замкнула їх за собою. Завивання бурі сюди майже не долинало. А ще у коморі не було вікон, лише маленький отвір для вентиляції.

Навпомацки у темряві вона обійшла мішки з картоплею і, загорнувшись у ковдру, примостилася біля самої стіни під полицями з варенням.

Поволі її уява почала вимальовувати власну бурю, набагато грізнішу й шаленішу аніж та, яка стрясала її будиночком. Хвилі прибою

оберталися величезними білими драконами, могутній вихор, ревучи, здіймав на видноколі чорний іскристий стовп води, що мчав просто на неї й невблаганно наближався…

Її уявна буря була найстрашніша, але так бувало завжди. У глибині душі Чепуруля навіть трохи пишалася своїми вигаданими катастрофами, які належали тільки їй.

"Капаруля – дурна вівця, – міркувала вона. – Дурепа, у якої на думці самі лише тістечка до чаю та пошивки на подушки. Вона навіть на квітах не знається! Що вже вимагати, щоб зрозуміла мене… Сидить собі тепер і думає, що зі мною ніколи нічого не траплялося. І це зі мною, тією, яка щодня переживає кінець світу, однак, незважаючи ні на що, уранці одягається, а ввечері роздягається, їсть і миє посуд, приймає гостей, ніби нічого й не трапилося.

Чепуруля виставила носа з– під ковдри й, суворо дивлячись у темряву, сказала:

– Та я вам всім ще покажу!..

Невідомо, що вона мала на увазі. Потім вона знову загорнулася з головою у ковдру й затулила лапками вуха.

Вже й північ настала, а шторм шаленів ще дужче. Десь о першій годині вночі швидкість вітру сягнула сорока шести метрів на секунду. Ще приблизно за годину з даху зірвало димаря. Одна його половина впала під стіною будинку, а інша висипалася в коминок. Крізь діру в даху виднілося темне нічне небо, по якому невпинно котилися хмари. А тоді буря увірвалася в дім, і все перемішалося: з коминка вимітало попіл, фіранки й скатерті тріпотіли на вітрі, а в повітрі літали родинні фотографії. Перелякані речі Чепурулі враз ожили, усе навколо шурхотіло, дзвеніло й лускало, двері грюкали, а картини падали на підлогу.

Нажахана напівпритомна Чепуруля стояла посеред вітальні, сукня лопотіла навколо її ніг, а в голові стугоніла думка:

– Ось воно й сталося. Тепер настане усьому кінець! Нарешті! Дочекалася!

Вона ухопила слухавку, щоб зателефонувати Капарулі й розповісти їй… гм… щось таке, що назавжди заткало би їй рота. Щось тріумфальне і заспокійливе.

Однак буря обірвала телефонні дроти.

Чепуруля нічого не чула, окрім ревища бурі та гуркоту черепиці, що злітала з даху.

"Якщо я вийду на горище, зірве дах, – міркувала вона. – А якщо зійду в льох, наді мною завалиться увесь будинок. Що б я не зробила, катастрофа неминуча!"

Вона схопила порцелянове кошеня й міцно притиснула до себе. Тієї миті вітер вибив вікно, осколки скла закружляли по підлозі. Потоки дощу шмагали меблі з червоного дерева, гарненький гіпсовий гемуль упав зі своєї підставки й розбився вщент.

З неймовірним гуркотом гепнулася на підлогу величезна кришталева дядечкова люстра. Чепуруля чула, як плачуть та голосять її речі, побачила краєм ока у розбитому дзеркалі свою пополотнілу мордочку і, не замислюючись, що робить, кинулася до вікна та вистрибнула надвір.

Отак вона й сиділа в піску, теплий дощ умивав її мордочку, поділ сукні лопотів та тріпотів на вітрі, наче вітрило. Вона міцно зажмурилася, збагнувши, що опинилася цілком безпорадна у самому центрі небезпеки.

Шторм погуркотів далі, впевнений, незворушний. Звуки, що наганяли страх, стихли. Стихло все, що вило, тріщало, розбивалось, гупало та рвалось. Однак небезпека чигала не надворі, а всередині будинку.

Чепуруля сторожко вдихнула гострий запах водоростей і розплющила очі.

Темрява була вже не такою чоренною, як перед тим у вітальні.

Хвилі накочувалися на берег, спокійний промінь маяка поволі мандрував крізь ніч, наглядаючи за штормом й тримаючи його на припоні, він ковзав повз Чепурулю, пропливав піщаними дюнами, губився на крайобрії і повертався знову, щоразу повертався знову.

"Я ніколи раніше не бувала сама надворі уночі, – думала Чепуруля. – От якби мама знала..."

Вона поповзла супроти вітру вниз берегом, якнайдалі від будинку гемуля, не випускаючи з лапок порцелянове кошеня. Відчуття, що й вона когось захищає, заспокоювало її. Море перед нею стало сизо-білим. Вітер зривав шумовиння з гребенів хвиль, й воно імлою розсівалося над пляжем. У роті відчувався присмак солі.

Позаду Чепурулі у будинку щось розбилося, але вона не обернулася. Вона скрутилася калачиком під великою каменюкою й широко розплющеними очима вдивлялася в ніч. Її вже не лихоманило. Як не дивно, Чепуруля раптом відчула себе в цілковитій безпеці. То було дуже незвичне відчуття, воно видалося їй заворожливо приємним. Та й чого, власне кажучи, тривожитися? Катастрофа таки трапилася врешті-решт!

Над ранок шторм улігся. Та Чепуруля ледве чи й помітила це. Вона поринула в глибоку задуму, розмірковуючи про себе, свої уявні катастрофи, меблі у хаті й запитуючи себе, як тепер дати собі раду з

усім. Зрештою, нічого надзвичайного не сталося, лише димар "завалився.

Усе ж Чепуруля відчувала: все, що нині відбувалося, було найважливішою подією в її житті, яка потрясла, перевернула все її єство, і тепер вона не знала, як повернути життя у звичну колію. їй здавалося, що колишня Чепуруля перестала існувати, і не була певна, чи бажає її повернення. А як же бути з усім, що належало тій колишній Чепурулі? Що робити з тим, що розбилося, припало сажею, тріснуло й промокло? Важко собі уявити, що тижнями доведеться доводити все до ладу, клеїти, лагодити, вибирати розсипані повсюди осколки та уламки. А ще мити, прасувати, фарбувати наново, засмучуватися, коли щось не вдається полагодити, і завжди знати, що десь позалишалися сліди руйнації і що зовсім іще недавно все було набагато гарнішим... О ні! А потім порозставляти увесь старий непотріб на свої місця, у тих самих темних кімнатах і щосили переконувати себе, ніби навколо панує затишок...

– Нізащо! – скрикнула, підхопившись, Чепуруля. Ніжки їй затерпнули. – Якщо я спробую повернути все на свої колишні місця, то й сама зостануся колишньою. І знову боятимуся... Я вже це відчуваю. Знову крастимуться за мною циклони, тайфуни і буревії...

Чепуруля вперше приглянулася до будинку гемуля. Він стояв там, де й стояв. Руйнації відбулися лише в будинку, уламки лежали довкруги, чекаючи, доки вона потурбується про них.

Жодна справжня чепуруля ніколи не покине свої чудові успадковані меблі на поталу долі...

"Мама сказала би, що існує таке поняття, як обов'язок", – пробурмотіла сама до себе Чепуруля.

Надворі уже розвидніло.

На сході крайобрій очікував сходу сонця. Над морем пролітали поодинокі злякані подмухи вітру, небо було усіяне хмаринками, які загубив дорогою буревій. Інколи долинало слабке гуркотіння грому. Стихія ще не заспокоїлася, хвилі не знали, куди їм податися.

Чепуруля завагалася.

І раптом вона побачила смерч.

Він зовсім не був схожий на смерч із Чепурулиних фантазій – чорний, блискучий водяний стовп. Цей смерч був справжнім. Світлим. Біла хмарина, клубочучись, закручувалася донизу гігантською спіраллю, ставала крейдяно-білою у тому місці, де з поверхні моря здіймалася вода, щоб зустрітися зі смерчем. Смерч не ревів і не закипав. Він мовчки, поволі погойдуючись, наступав на берег, а сонце, що саме зійшло, забарвило його в яскраво-рожевий колір. Він губився у високості, безшумно закручувався могутнім вихором і невблаганно наближався.

Чепуруля не могла й поворухнутися. Вона завмерла, притискаючи до себе кошеня, й думала: "О, це моя чудова, розкішна катастрофа!"

Смерч вийшов на берег неподалік від Чепурулі. Білий вихор, тепер уже піщаний стовп, велично прокотився повз неї й незворушно підняв у повітря дах гемулевого будинку. Чепуруля бачила, як дах злетів угору і зник. А ще вона бачила, як закружляли у вихорі її меблі і також зникли. Гайнули у небо всі її гарні дрібнички, підставки і фотографії родичів, грілка до чайника і бабусин жбанок для вершків, крилаті вислови, вигаптувані шовком та сріблом, і геть усе-усе! Зворушена до глибини душі, вона подумала: "Яка краса! Хіба можу я, маленька бідолашна Чепуруля, протистояти могутнім силам природи? Чим я ще можу тут зарадити? Нічим… Усе виметено і прибрано!"

Смерч урочисто помандрував углиб суходолу, він ставав щораз тоншим, зрештою тріснув і розчинився в повітрі. Став непотрібним…

Чепуруля важко перевела дух.

– Тепер я вже ніколи більше не боятимуся, – мовила вона сама до себе. – Тепер я вільна! Тепер я робитиму все, що заманеться!

Чепуруля поставила порцелянове кошеня на камінь. Одне вушко у нього відбилося десь уночі, а на мордочці з'явилися масні плями. Від цього кошеня стало трохи інакшим, задерикуватим і ледь хитруватим.

Зійшло сонце. Чепуруля брела мокрим піщаним пляжем і враз помітила свій килимок. Море розцяцькувало його водоростями та черепашками – ще жодний килимок у світі не був так старанно випраним. Чепуруля хмикнула. Взявшись обома лапками, вона потягнула килимок за собою у прибережний прибій, поринула у величезну зелену хвилю, потім сіла на килимок й попливла прямісінько у шипуче біле шумовиння, знову пірнула, пірнула аж до дна. Над нею одна за одною прокочувалися прозорі зеленкуваті хвилі. Чепуруля виринула на поверхню, до сонця, вона відфоркувалася й сміялася, репетувала й вигойдувалася зі своїм килимком на хвилях. їй ще ніколи в житті не бувало так весело.

Капаруля довго гукала, доки Чепуруля врешті її помітила.

– Який жах! – скрикнула Капаруля. – Люба бідолашна пані Чепуруля!

– Доброго ранку! – привіталася Чепуруля, витягуючи килимка на берег. – Як справи?

– Я просто не тямлюся! – випалила Капаруля. – Яка ніч! Усеньку ніч я думала лише про вас! І я бачила смерч! Бачила, як він насувався! То була справжня катастрофа!

– Яка катастрофа? – невинно запитала Чепуруля.

– Ви мали рацію! Ах, ви таки мали рацію! – не вгавала Капаруля. – Ви ж казали, що буде катастрофа! А всі ваші гарні дрібнички… Ваш чудовий дім! Я намагалася додзвонитися до вас усю ніч, так хвилювалася… Але вітром зірвало усі телефонні лінії…

– Як мило з вашого боку, – мовила Чепуруля, викручуючи воду зі своєї шапочки. – Однак не варто було хвилюватися! Ви ж знаєте, треба додати до води трохи оцту, і барви на килимках не вицвітуть! Даремні ваші хвилювання!

І Чепуруля, сидячи на піску, так зайшлася сміхом, аж сльози виступили у неї на очах.

Історія про останнього на світі дракона

Наприкінці літа, у четвер, на дні великої ями з каламутною водою праворуч від дерева, на якому висів Татів гамак, Мумі-троль упіймав маленького дракона.

Ясна річ, він не мав жодних намірів ловити дракона. Він лише намагався роздобути кілька крихітних комашок, які роїлися в намулі на дні ями, і дослідити, як вони, плаваючи, ворушать лапками, і чи справді вміють плавати навспак. Та коли він швидко витягнув на поверхню слоїка, то побачив там зовсім щось інше.

– Клянуся своїм хвостом, – побожно прошепотів Мумі-троль. Він обхопив лапками слоїк і витріщався на нього, не вірячи своїм очам.

Дракончик був не більший за пачечку з-під сірників, він зграбно плавав у воді, ворушачи прозорими крильцями, такими ж витонченими, як плавники золотої рибки. Та жодна золота рибка у світі не була так розкішно позолочена, як цей крихітний дракончик. Він увесь виблискував, іскрився на сонці, малесенька голівка була світло-зеленого кольору, а очі – жовті, немов цитринки. Шість позолочених лапок мали

зелені пальчики, а позолочений хвіст завершувався зеленим кінчиком. То був неперевершений дракончик.

Мумі-троль загвинтив покришку (з діркою для доступу повітря) й обережно поставив слоїк у мох. Потім ліг на живіт, щоб поспостерігати за дракончиком зблизька. Дракончик підплив до скляної стінки слоїка й розтулив маленьку пащу, усіяну крихітними білими зубками.

"Він злий, – подумав Мумі-троль. – Злий, хоча такий неймовірно малесенький. Що ж зробити, аби він мене полюбив?.. І чим його годувати? Що їдять дракони?.."

Стурбований і схвильований, Мумі-троль схопив слоїк і рушив додому, обережно ступаючи, щоб дракончик ненароком не вдарився до скляних стінок. Він бо ж був неймовірно маленьким та ніжним.

– Я любитиму тебе і піклуватимусь, – шепотів Мумі-троль. – Ти будеш спати на моїй подушці, а коли підростеш і полюбиш мене, ми зможемо плавати удвох у морі…

Мумі-тато працював на своїй тютюновій грядці. Йому, звичайно, можна показати дракончика. А може, й не варто. Принаймні не тепер. Ліпше потримати кілька днів лише для себе, щоб він призвичаївся. Потримати в таємниці і дочекатися найприємнішої миті, коли можна буде показати дракончика Нюхмумрикові! Мумі-троль міцно пригорнув слоїк до себе і, як тільки міг байдуже, почимчикував до чорного входу будинку. Інші члени родини Мумі-тролів були десь на веранді. Саме тієї миті, як Мумі-троль крадькома заходив до будинку, з-за бочки з дощівкою визирнула Маленька Мю й, згораючи від цікавості, закричала:

– Що ти там маєш?

– Нічого…

– Це – слоїк, – не відступалася Маленька Мю, витягуючи шийку. – А що у слоїку? Навіщо ти його ховаєш?

Мумі-троль бігцем кинувся угору сходами і вскочив до своєї кімнати. Він поставив слоїк на стіл, вода у ньому шалено хлюпалася. Дракончик склав крильця над головою, згорнувшись калачиком. Тепер він поволі випростався й вишкірив зубки.

– Такого більше ніколи не трапиться, – пообіцяв Мумі-троль. – Вибач мені, будь ласка.

Він зняв зі слоїка покришку, щоб дракончик міг роззирнутися навколо, а тоді замкнув зсередини кімнату на засув. Ніколи не знаєш, що ще може спасти на гадку Мю…

Коли Мумі-троль повернувся до дракончика, той виліз із води і сидів на краю слоїка. Мумі-троль сторожко простягнув лапку, щоб погладити його.

Раптом дракончик роззявив пащу й дмухнув на нього крихітним клубельцем диму. Червоний язичок, схожий на пломінець вогню, мигцем висунувся назовні і так само миттю сховався.

– Ой, – зойкнув Мумі-троль, бо обпікся. Хоч і не дуже, та все ж…

Він щораз більше захоплювався дракончиком.

– Ти злий? – поцікавився він обережно. – Ти страшний, жахливий, кровожерний, чи не так? Ой ти моє маленьке любе дивовижне створіннячко!

Дракончик пирхнув.

Мумі-троль заповз під ліжко і витягнув звідти свою нічну скриньку, в якій віднайшлися кілька черствих оладок, половинка канапки та яблуко. Він порізав усе на дрібненькі шматочки, виклав на стіл навколо дракончика. Той обнюхав гостинці, презирливо глянув на Мумі-троля, раптом із неймовірною спритністю плигнув на підвіконня й упіймав величезну жирну серпневу муху.

Муха перестала дзижчати, натомість почувся не– вдоволений писк. Дракончик луснув її по голові своїми крихітними зеленими лапками й випустив клубок диму їй в очі. А тоді лиш трісь-трась зубками, і для мухи навіки стулилися його щелепи. Дракон проковтнув здобич, облизався, почухав себе за вушком, зневажливо зиркаючи на Мумі-троля одним оком.

– Скільки ти усього вмієш! – захоплено вихопилося у Мумі-троля. – Моє маленьке чудо-юдо-марудо!

Тієї ж миті Мумі-мама вдарила в гонг – настав час сніданку.

– Зачекай на мене трішки, – попросив Мумі-троль. – Я швиденько повернуся назад.

Він трохи постояв, з ніжною тугою дивлячись на дракончика, якому зовсім не до вподоби було пеститись, і прошепотів: "Любчику мій!" А тоді збіг сходами на веранду. Маленька Мю ще не встигла запхати ложку в кашу, як відразу завелася:

– А дехто ховає таємниці у деяких банках...

– Замовкни!

– Можна подумати, – не вгавала Маленька Мю, – що дехто колекціонує п'явок або мокриць, або – чом би й ні – сороканіжок, які розмножуються сотні разів у хвилину.

– Мамо, – озвався Мумі-троль. – Знаєш, якби я коли-небудь міг би мати якусь маленьку тваринку, яку я полюбив би, то це був би…

– Був би – рув би – мув би – дув би! – урвала його Мю, випускаючи ротиком бульбашки у склянку з молоком.

– Що? – запитав Тато, глянувши поверх газети.

– Мумі-троль знайшов собі нове звірятко, – пояснила мама. – Воно кусається?

– Не дуже… Воно ще надто маленьке, – ледь чутно пробурмотів Мумі-троль.

– А скоро воно виросте? – поцікавилася Доня Мюм– лі. – Коли його можна буде побачити? Воно уміє розмовляти?

Мумі-троль не відповів. Знову все зіпсували. А мало би бути так: спочатку таємниця, а потім – несподіванка. Однак якщо живеш з родиною, не буде ні одного, ні іншого. Усі знають про все наперед, тож годі й сподіватися на приємну несподіванку.

– Я піду до річки за їжею, – повільно й презирливо процідив Мумі-троль. Так само презирливо, як це зробив би Дракончик. – Мамо, скажи їм, щоб не заходили до моєї кімнати. За наслідки я не відповідатиму…

– Гаразд, – погодилася Мама і глянула на Маленьку Мю. – Жодна жива душа не сміє переступити порога його кімнати!

Мумі-троль поважно доїв свою кашу, а потім почимчикував через садок до містка на ріці.

Нюхмумрик сидів перед наметом і фарбував корковий поплавок. Коли Мумі-троль побачив друга, у його душі знову спалахнула радість, що він має Дракончика.

– Охо-хо! – зітхнув він. – Родина часом так обтяжує…

Нюхмумрик на знак згоди фуркнув, не виймаючи люльки з рота. Деякий час вони сиділи мовчки, насолоджуючись взаємним порозумінням, як це буває між справжніми чоловіками.

– До речі, – нарешті озвався Мумі-троль, – чи доводилось тобі коли-небудь під час мандрівок зустрічати якого дракона?

– Ти ж не маєш на увазі саламандр, ящірок чи крокодилів? – запитав Нюхмумрик після довгої мовчанки. – Йдеться, ясна річ, таки про дракона… Ні, не бачив… Вони вимерли.

– Може, й так, – спроквола мовив Мумі-троль. – Хоча, можливо, котрийсь і вижив, а хтось упіймав його до скляного слоїка…

Нюхмумрик підвів голову, пильно глянув на свого друга – Мумі-троль ледь не лускав від захоплення та збудження – і сказав досить стримано:

– Не думаю…

– Цілком імовірно, що він завбільшки з пачечку від сірників і випльовує полум'я, – позіхнув з напускною байдужістю Мумі-троль.

– Бути такого не може! – відрізав Нюхмумрик, який добре знав, як слід підігравати, щоб несподіванка вдалася.

Його друг задер голову й випалив:

– Дракон зі щирого золота з малюсінькими зеленими лапками, який може віддано супроводжувати свого господаря по всьому світу! – враз Мумі-троль зірвався на ноги й закричав: – Це я його знайшов! Я знайшов маленького Дракончика!

Доки друзі крокували до будинку, Нюхмумрик пройшов через усі стадії: від недовіри та здивування до захоплення. Він був неперевершений!

Мумі-троль та Нюхмурик піднялися сходами, обережно відчинили двері й увійшли до мансарди. Слоїк стояв на столі, однак Дракончика й слід пропав. Мумі-троль шукав під ліжком, під комодом, облазив усю кімнату, гукаючи:

– Любчику мій… маленька крихітко…

– Поглянь! – сказав Нюхмумрик. – Він сидить на фіранці.

Дракончик справді сидів на карнизі під самою стелею.

– Як він туди потрапив? – злякався Мумі-троль. – А якби упав… Сиди тихенько… Почекай… Помовч…

Він зірвав з ліжка постіль, розстелив її на підлозі під вікном, потім взяв старий сачок на метеликів гему ля й підсунув його Дракончикові під самий ніс.

– Гоп! – пошепки закомандував він. – Тась-тась– тась… А тепер помаленьку… обережно…

– Ти його налякаєш, – застеріг Нюхмумрик.

Дракончик роззявляв пащу й шипів. Він уп'явся зубками в сачок, задзижчав, немов крихітний двигунець. Раптом Дракончик злетів з карниза і затріпотів крильцями, кружляючи під стелею.

– Він літає, літає! – зарепетував Мумі-троль. – Мій Дракончик літає!

– Звичайно, літає, – нітрохи не здивувався Нюхмумрик. – Та не стрибай так! Заспокойся!

Дракончик завмер під стелею, крильця у нього шалено тріпотіли, мов у нічної нетлі. Зненацька він шугонув униз, вкусив Мумі-троля за вуха, аж той закричав від болю, підлетів угору й вмостився на плечі Нюхмумрика. Він підсунувся під саме його вухо й замуркотів, заплющивши очка.

– Ото малий шибеник! – вражено мовив Нюхмумрик. – А який гарячий! Що це він робить?

– Він тебе любить, – відказав Мумі-троль.

По обіді повернулася додому Хропся. Вона була на гостині у бабусі Маленької Мю і, звичайно, відразу довідалася, що Мумі-троль знайшов Дракончика.

Той сидів на столику біля Нюхмумрикового горнятка з кавою і облизував лапки. Дракончик покусав уже всіх членів родини, окрім Нюхмумрика, а коли сердився, пропалював дірку у чомусь.

– Який гарненький! – захоплено скрикнула Хропся. – Як його звати?

– Ніяк. Просто Дракончик, – буркнув Мумі-троль, обережно посуваючи лапку по скатертині, аж доки торкнувся позолоченої ніжки Дракончика. Дракончик рвонув угору, зашипів, видмухнувши клубок диму.

– Ой, яке чудо! – тішилася Хропся.

Дракончик знову підсів до Нюхмумрика, принюхуючись до його люльки. Там, де він сидів, з'явилася кругла коричнева дірка на скатертині.

– Цікаво, чи може він випалити дірку в клейонці, – озвалася Мумі-мама.

– Без сумніву! – встряла Маленька Мю. – Ось заждіть лишень! Підросте – і спалить увесь дім!

Вона потягнулася за шматочком торта, але тієї ж миті на неї, немов маленька золота фурія, налетів Дракончик й укусив за лапку.

– От чортяка! – скрикнула Мю, намагаючись хляснути бешкетника серветкою.

– Як будеш лаятися, не потрапиш до раю, – миттю встряла з повчаннями її сестра, Доня Мюмлі, однак Мумі-троль урвав суперечку, гаряче захищаючи свого знайду:

– Дракончик не винен! Він подумав, що ти хочеш з'їсти муху, яка сиділа на торті…

– Забирайся собі геть разом зі своїм драконом! – Маленька Мю розсердилася вже не на жарт. – Та й не твій це дракон, зрештою, а Нюхмумрика… Він тільки Нюхмумрика любить!

Враз запала тиша.

– Що оте маля патякає, – порушив мовчанку Нюхмумрик, підводячись. – Ще годинку чи дві, і Дракончик зрозуміє, хто його господар. Ану забирайся! Лети до свого господаря!

Однак Дракончик, перелетівши на плече Нюхмумрикові, учепився в нього усіма шістьма лапками й воркотів, як швейна машинка. Нюхмумрик згріб звірятко у жменю, запхав його під грілку кавника, а тоді відчинив скляні двері веранди й вийшов у сад.

– Він задихнеться, – обурився Мумі-троль, ледь піднявши грілку-накривку. Дракончик миттю вислизнув у шпарку, підлетів до вікна, сів на підвіконні. Поклавши лапки на віконну шибку, він не спускав очей з Нюхмумрика. За якийсь час він почав скавуліти, а його позолота потьмяніла аж до самого кінчика хвоста.

– Дракони, – раптом втрутився Мумі-тато, – зникли з загальної свідомості приблизно сімдесят років тому. Я вичитав про це в енциклопедичному словнику. Вид, який зник найпізніше, належав до так званої емоційної групи з високою здатністю до спалахування. Вони дуже вперті і ніколи не змінюють своїх намірів…

– Дякую за каву, – підвівся Мумі-троль. – Я йду до себе в кімнату.

– Любий синочку, а як бути з твоїм Дракончиком? Він залишиться на веранді? – поцікавилася Мумі-мама. – Чи, може, забереш його з собою?

Мумі-троль промовчав.

Він відчинив двері веранди. Умить посипалися іскри, коли крізь прочинені двері Дракончик вилетів надвір.

– Ой ні! – скрикнула Хропся. – Ти ніколи вже його не спіймаєш! Навіщо ти це зробив? Я навіть не роздивилася його до пуття…

– Можеш піти до Нюхмумрика й роздивитися, – відказав Мумі-троль, ледь стримуючись, щоб не заплакати від гіркої образи. – Він сидить у нього на плечі.

– О, мій любий синочку! – засмучено мовила Мама. – Мій маленький Мумі-тролю!

Нюхмумрик ледве встиг витягнути з води вудку, як прилетів Дракончик і сів йому на коліна. Звірятко аж звивалося від захоплення, що знову бачить Нюхмумрика.

– Ну що за день! – скрушно мовив Нюхмумрик, змітаючи Дракончика з колін. – Йди геть! Забирайся звідси! Лети додому!

Проте Нюхмумрик, ясна річ, знав, що проганяти його марно. Дракончик ніколи не забереться геть. І якщо йому не зраджує пам'ять, дракони живуть понад сотню літ. Нюхмумрик стурбовано дивився на крихітну блискучу істоту, яка щосили намагалася йому сподобатися.

– Звичайно, ти гарненький, – сказав Нюхмумрик. – Звичайно, я був би радий зостатися з тобою. Але ж зрозумій, Мумі-троль…

Дракончик позіхнув, злетів на Нюхмумрикового капелюха, згорнувся клубочком на його обшарпаних крисах і заснув. Нюхмумрик лише зітхнув, знову закидаючи вудку у річку. Новий поплавок, блискучий, яскраво-червоний, погойдувався на воді. Він знав, що Мумі-тролеві нині не до рибальства… Мара би вхопила таке життя…

Минав час.

Маленький Дракончик кілька разів вилітав на полювання за мухами, однак щоразу повертався, вмощувався на капелюсі Нюхмумрика й знову засинав. Нюхмумрик упіймав п'ять червоноперок і вужа, якого, однак, відпустив, бо той надто звивався та рвався з гачка.

Надвечір угорі за течією річки з'явився човен. Ним кермував молодий гемуль.

– Бере? – поцікавився він.

– Не дуже, – відказав Нюхмумрик. – Далеко прямуєш?

– Не дуже…

– Підпливи ближче, я дам тобі кілька рибинок, – запропонував Нюхмумрик. – Загорнеш їх у мокрий газетний папір, а тоді підсмажиш на вогні. Дуже смачно…

– А що дати тобі взамін? – запитав гемуль, який не звик отримувати подарунки.

Нюхмумрик засміявся і зняв з голови капелюха з сонним Дракончиком.

– Зроби добру справу – відвези ось цього якнайдалі й випусти у якомусь місці, де багато мух. Капелюха згорни так, щоб він був схожий на гніздо; ліпше запхати його під кущі, щоб дракона не турбували.

– Це дракон? – гемуль не йняв віри. – Він кусається? І часто його треба годувати?

Нюхмумрик увійшов до намету і повернувся з кавником. Напхав туди трохи трави, обережно поклав на дно Дракончика, затулив кавника накривкою.

– Запихатимеш мух через носик кавника, інколи наливатимеш по краплині води. Не лякайся, якщо кавник стане гарячим. Ось маєш усе необхідне, а за два дні зробиш, як я сказав…

– Висока плата за п'ять червоноперок, – сказав з квасною міною гемуль, відчіпляючи швартову мотузку. Човен поволі відносила течія.

– Не забудь, що я казав про капелюха, – гукнув Нюхмумрик йому навздогін. – Дракончик дуже його любить...

– Так-так, гаразд, – відповів гемуль і зник за вигином річки.

"Цей дракон добряче покусає його, – подумав Нюхмумрик. – Але так йому і треба!"

Мумі-троль прийшов до річки, коли сонце вже сідало.

– Привіт! – гукнув Нюхмумрик.

– Привіт! – відгукнувся Мумі-троль. – Щось упіймав?

– Небагато. Може, посидиш зі мною?

– Та я лише проходив неподалік... – пробурмотів стиха Мумі-троль.

Друзі замовкли, але то була нова, незвична мовчанка, прикра й ніякова. Врешті Мумі-троль не стримався, запитав:

– Він світиться у темряві?

– Хто?

– Дракончик, ясна річ! Я собі подумав: цікаво знати, чи світиться таке крихітне створіннячко у темряві?

– Справді не знаю, – сказав Нюхмумрик. – Піди додому й подивися...

– Але ж я його випустив! Хіба він не прилітав до тебе? – аж скрикнув Мумі-троль.

– Ні, не прилітав… – відповів Нюхмумрик, припалюючи люльку. – Такі крихітні дракончики роблять усе, щоб їм лишень заманеться. То одне, то інше… Досить їм угледіти жирну муху, забувають про все, що знали й любили. Отаке-то воно з драконами, як бачиш! Ніщо їх не може втримати…

Мумі-троль надовго замовк, а тоді таки сів у траву поруч з другом.

– Мабуть, твоя правда. Добре, що він собі полетів геть! Так… Можливо, це було найправильніше рішення… Послухай, у тебе новий поплавок. Гарний має вигляд у воді… Червоний!

– Так, гарненький, – погодився Нюхмумрик. – Я й тобі зроблю такий самий. Ти ж прийдеш завтра до річки порибалити?

– Звичайно! Неодмінно прийду! – відказав Мумі-троль.

Гемуль, який любив тишу

Жив собі колись Гемуль, який працював у луна-парку, однак це зовсім не означає, що йому завжди жилося дуже весело. Він пробивав дірки у квитках відвідувачів, щоб вони могли розважитися в парку не більше одного разу. Уже лише це навіювало смуток, а окрім того, зважте, що цією справою Гемулеві доводилося займатися усе своє життя.

День у день Гемуль клацав пробивачкою, роблячи дірки у квитках, і мріяв, що він робитиме, коли нарешті піде на пенсію. На випадок, якщо хтось не знає, що таке пенсія, пояснимо: це коли в тиші та спокої можна робити усе, що душа забажає, але для цього треба стати достатньо старим. Принаймні так пояснювали родичі Гемуля.

Гемуль мав неймовірно велику родину, купу огрядних, галасливих, балакучих гемулів, котрі гупали одне одного по плечах і розкотисто реготали.

Уся родина спільно володіла луна-парком, та, окрім того, кожен мав своє заняття: хтось грав на тромбоні, хтось метав молот, або розповідав потішні історії, або лякав народ. Хоча ніхто не мав нічого злого на думці.

Гемуль не володів нічим, бо належав до "побічної лінії" родини, тобто був напівродичем. А ще він через свою скромність ніколи не вмів відмовити у проханні, тож довелося йому наглядати за дітьми, роздмухувати міхи каруселі та компостувати квитки.

– Ти самотній, тобі нічим зайнятися, – привітно усміхаючись, казали йому інші гемулі. – Така робота тебе підбадьорить: і серед людей будеш, і нам допоможеш.

– Але я ніколи не буваю самотній, – намагався переконати родичів Гемуль. – Я не встигаю бути самотнім. Надто багато тих, хто хоче мене підбадьорити. Вибачте, але мені би так хотілося…

– Гаразд, – уривали його родичі, поплескуючи по плечі. – Так і має бути! Жодної самотності, завжди У русі…

Гемуль далі пробивав квитки, мріяв про велику чудову мовчазну самотність і сподівався якнайскоріше постаріти.

У парку щовечора кружляли каруселі, гриміли духові інструменти, верещали від захвату капарулі, мудрики і мюмлі, злітаючи то вгору, то вниз на американських гірках. Дронт Едвард здобув першу нагороду у розбиванні порцелянового посуду. Навколо замріяного смутного Гемуля постійно танцювали й галасували, сміялися й сварилися, їли й пили, тож з часом Гемуль почав боятися веселощів тих, котрі здіймали стільки ґвалту.

Він спав у дитячій кімнаті гемуленят, яка була світла й затишна удень, а вночі, коли діти прокидалися й плакали, заспокоював їх, граючи на катеринці.

Окрім того, Гемуль допомагав по господарству, лагодив усілякий дріб'язок, що потребував працьовитих рук у будинку, переповненому гемулями. Він ні на мить не залишався на одинці з самим собою, навколо нього метушилися родичі, вони були в доброму гуморі, без угаву розповідали про все, що думали, що робили чи мали на меті зробити. Однак ніколи не намагалася дочекатися відповіді.

– Чи скоро я постарію? – запитав якось за обідом Гемуль.

– Постарієш? Ти? – зареготав його дядечко. – Ще нескоро! Не бери собі до голови! Кожен старий настільки, наскільки старим себе відчуває…

– Але ж я почуваюся неймовірно старим! – з надією в голосі мовив Гемуль.

– Гоп-скок, труляля! – урвав його дядечко. – Нині увечері влаштуємо феєрверк, щоб збадьоритися, духовий оркестр гратиме аж до сходу сонця.

Однак влаштувати феєрверк не вдалося, бо задощило, злива шаленіла всеньку ніч, і наступного дня, і увесь тиждень. Правду кажучи, дощ не вщухав вісім тижнів поспіль – такого ще ніхто ніколи не чув і не бачив. Луна-парк зів'яв і втратив барви, наче квітка. Він вицвів, поіржавів, покоробився і поступово почав сповзати з насидженого місця, бо збудували його на піску. Американські гірки зі стогоном осіли, каруселі кружляли самі собою посеред велетенських брудних калюж і, стиха дзеленькаючи, відпливали руслами нових річок, вимитих дощами.

Уся дітлашня – повзики, гризлики, мудрики та мюмлі – сиділи по домівках, приліпившись носиками до віконних шибок й дивлячись, як з дощем спливає липень, а разом з ним різнобарв'я та музика. Зала Кривих Дзеркал розсипалася на мільйони мокрих осколків, рожеві розбухлі від вологи паперові троянди з Будиночка Дивовиж пливли нивами. А з усіх-усюд долинав дитячий плач.

Діти доводили своїх мам і татів до шалу, бо неймовірно нудилися і сумували за втраченим луна-парком.

На деревах тріпотіли обшарпані вимпели та потріскані надувні кульки, Кімнату Сміху затопило багнюкою, триголовий крокодил подався до моря, _щоправда, дві голови відпали, бо були приклеєні.

А гемулі невимовно веселилися. Вони обліпили вікна, реготали й гупали одні одних по плечах, раз у раз горланячи:

– Диви! Он пливе завіса з Арабської Таємниці! А ген там понесло на хвилях танцювальний майданчик! Ой погляньте, на даху Чепурулі сидять п'ятеро летючих мишей з Кімнати Жахів! Ото потіха!

Веселі, як і завжди, гему лі вирішили замість луна– парку облаштувати ковзанку. Коли вода замерзне, ясна річ. І втішили Гемуля, що й там він зможе пробивати дірки у квитках.

– Ні! – раптом запротестував Гемуль. – Ні, ні і ще раз ні! Не хочу! Я хочу на пенсію! Хочу робити, що душі заманеться, жити в повній самотності й тиші!

– Але ж любий… – неймовірно здивувався його племінник. – Невже ти справді?..

– Так, – урвав Гемуль. – Я відповідаю за кожне слово…

– Чому ж ти раніше мовчав? – скрикнули в один голос ошелешені родичі. – Ми гадали, тобі таке життя до вподоби…

– Я не наважувався, – визнав Гемуль.

Гемулі знову зайшлися реготом: те, що Гемуль усе своє життя займався тим, до чого не лежало його серце, лише тому, що не наважувався признатись у цьому, видалося їм надзвичайно комічним.

– То чим би ти тепер хотів зайнятись? – поцікавилася тітка по материнській лінії, прагнучи підбадьорити племінника.

– Змайструвати ляльковий дім, – прошепотів Гемуль. – Найгарніший у світі багатоповерховий ляльковий дім з численними кімнатками, затишними, порожніми і тихими.

Гемулі аж покотом покотилися від сміху. Вони штовхали одне одного під боки, вигукуючи:

– Чи ви чули? Ляльковий дім! Він сказав: Ляльковий дім! – і аж ридали від реготу. – Любчику, роби, що твоя душа забажає! Ми подаруємо тобі старий бабусин парк, віднині там пануватиме цілковита тиша. Ніхто тебе не потурбує, і ти зможеш досхочу бавитися. Щасти тобі!

– Дякую, – мовив Гемуль, хоча серце його стислося. – Я знав, що ви завжди бажали мені добра…

Мрія про ляльковий дім з гарними тихими кімнатками розвіялася, мов дим. Гемулі своїм сміхом зруйнували її. Та, щиро кажучи, це не була їхня провина. ¦ Вони би щиро засмутилися, довідавшись, що чимось скривдили Гемуля. Завчасу розповідати про свої найпотаємніші мрії страшенно небезпечно.

Прихопивши з собою ключа, Гемуль попрямував до старого бабусиного парку.

Парк стояв замкнений і порожній відтоді, як бабуся ненароком спалила феєрверком будинок і всій родині довелося перебратися на нове місце. Ті події трапилися дуже давно, тож Гемулеві ледь вдалося відшукати туди дорогу.

Дерева у лісі розрослися, дороги замулило водою. Доки Гемуль йшов, дощ ущух так само раптово, як почався вісім тижнів тому. Однак Гемуль цього не зауважив: усі його думки поглинула скорбота за втраченою мрією. Йому вже перехотілося майструвати ляльковий дім.

Нарешті поміж деревами завиднівся кам'яний мур. Стіна обвалилася, та все ж була достатньо високою. Залізна хвіртка вкрилася іржею, замок важко піддавався. Гемуль увійшов до парку, замкнувши за собою хвіртку. І враз забув про вимріяний ляльковий дім. Уперше в своєму житті він відчинив і замкнув за собою власні двері. Тут він удома. Йому вже не доведеться жити у приймах.

Потроху дощові хмари розвіялися, визирнуло сонце. Мокрі дерева парку парували й виблискували навколо нього. Навколо безтурботно буяла зелень. Тут давно вже ніхто не наводив ладу й не підстригав гілок. Віття гнулося додолу, кущі відчайдушно дряпалися на дерева, парк вздовж і впоперек мережили дзюркотливі струмки, русла для яких свого часу повикопувала бабуся; вони більше не служили для зрошування парку, а лише самим собі. Ще збереглося чимало маленьких місточків, хоча самі стежки давно позникали.

Гемуль вмить поринув у зелену привітну тишу, потонув у ній, загорнувся у неї і враз відчув себе молодшим, ніж будь-коли раніше.

"Як приємно нарешті постарітися й вийти на пенсію, – думав він. – Як я люблю своїх родичів! Тепер можна надовго забути про них!"

Гемуль брів високою іскристою травою, обнімав дерева і врешті, пригрітий сонечком, заснув на галявинці посеред парку, там, де колись стояв бабусин будинок.

Тепер часи грандіозних свят з феєрверками скінчилися. Галявина заросла молодими деревцями, а на тому місці, де була бабусина спальня, буяв розкішний кущ шипшини, усіяний червоними ягідками.

Прийшла ніч з шатром, зітканим з міріадів яскравих зірок. Гемуль закохався у свій парк, великий, таємничий. У ньому можна було й заблукати, але це не біда, бо ж він у себе вдома.

Гемуль брів далі й далі.

Він натрапив на старий бабусин сад, землю під деревами вкрили опалі яблука та груші. "Як шкода! – майнула йому в голові думка. – Я й половини не подужаю з'їсти. Слід би..." – І одразу ж забув, про що хотів подумати, заворожений самотністю й тишею.

Йому належало місячне сяйво, що пробивалося між стовбурами, він закохувався у найгарніші дерева, плів вінки з листя й одягав собі на шию... Тієї першої ночі він не зміг заснути.

А вранці задзеленькав старий дзвоник, який усе ще висів біля хвіртки. Гемуль занепокоївся. Хтось там, за хвірткою, хоче увійти, чогось хоче від нього. Він обережно заповз під кущі під кам'яним муром, принишк. Дзвоник теленькнув знову. Гемуль витягнув шию і побачив зовсім крихітного мудрика, який терпляче чекав під хвірткою.

– Забирайся геть! – злякано закричав Гемуль. – Це приватна територія. Я тут живу!

– Я знаю, – відповів маленький мудрик. – Мене послали гемулі з обідом для тебе...

– Он як! Це мило з їхнього боку! – уже примирливіше заговорив Гемуль. Він відімкнув замок, взяв кошика через ледь прочинену хвіртку і знову замкнувся зсередини. Мудрик стояв, не зводячи з нього погляду. На якусь мить запала тиша.

– То як там справи? – нетерпляче запитав Гемуль. Він переступав з ноги на ногу, прагнучи чимскоріше повернутись до свого парку.

– Погано, – щиросердо відповів Мудрик. – Нам, усім маленьким, дуже зле. Луна-парку більше немає. Ми лише плачемо.

– О, – тільки й мовив Гемуль, потупивши погляд.

Він не хотів, щоб його змушували думати про сумне, однак він так звик вислуховувати інших, що не міг просто забратися геть.

– Ви, напевно, теж сумуєте, – співчутливо мовив Мудрик. – Ви ж завжди перевіряли квитки. Але коли дітки були цілком маленькі, брудні та обдерті, ви клацали діркачем у повітрі. А інколи дозволяли двічі або й тричі проходити за одним квитком.

– Лише тому, що не добачаю, – знічено пояснив Гемуль. – Тобі вже, мабуть, час додому?

Мудрик кивнув, але не рушив з місця. Він підійшов до самої хвіртки, пропхавши мордочку крізь металеві прути.

– Дядечку, – зашепотів він. – У нас є таємниця…

Гемуль нажахано відмахнувся, бо не любив чужих таємниць, та Мудрик уже збуджено торохтів:

– Ми майже все врятували. Воно стоїть у коморі Чепурулі. Ви собі навіть не уявляєте, як важко ми працювали: рятували й рятували, уночі потайки виходили з дому, виловлювали з води, стягали з дерев, сушили й лагодили, щоб усе було незгірш, як колись.

– Про що це ти торочиш? – не міг збагнути Гемуль.

– Про луна-парк, звісно! – вигукнув Мудрик. – Про все, що вдалося відшукати, кожний уцілілий шматочок! Хіба не чудово?! Можливо, гемулям вдасться зліпити уламки докупи, і ви знову зможете пробивати квитки.

– О, – пробурмотів Гемуль, ставлячи кошик з обідом на землю.

– Правда ж, гарно! Он як ви здивувалися! – радісно засміявся Мудрик, махнув лапкою і зник.

Наступного ранку Гемуль схвильовано чекав біля хвіртки, а ледь забачивши Мудрика з обіднім кошиком, загукав:

– То що там? Як справи?

– Вони не хочуть, – розчаровано відповів Мудрик. – Хочуть замість луна-парку облаштувати ковзанку. Але ж більшість із нас засинають на зиму, та й хто нам дасть ковзани…

– Як шкода! – полегшено вихопилося у Гемуля.

Мудрик нічого не відповів, надто великим було його розчарування. Він лише поставив кошика на землю і подався геть.

"Бідолашні діти, – подумав Гемуль. – Гай-гай…"

І одразу ж заходився обмірковувати будівництво хатинки з листя на руїнах бабусиного будинку.

Гемуль працював не покладаючи рук увесь день, аж до самого смерку, коли вже годі було щось розгледіти. Неймовірно задоволений своєю роботою, він заснув щасливий та зморений і проспав дуже довго наступного дня.

Коли Гемуль прийшов до хвіртки за обідом, Мудрик уже чекав на нього. На покришці кошика лежав лист, підписаний купою дітлахів.

"Любий дядечку з парку розваг, – прочитав Гемуль. – Тобі усе вдасться, бо ти добрий. Може, дозволиш нам приходити й бавитися з тобою, бо ми тебе дуже любимо".

Гемуль нічого не зрозумів, однак від жахливого здогаду раптом засмоктало в животі. А тоді він враз побачив: перед залізною хвірткою діти розклали усі віднайдені уламки з парку розваг. їх було багато. Більшість деталей були розтрощені вщент або неправильно складені – усе мало дуже чудернацький вигляд, ніби втратило свій сенс. Знищений, однак барвистий світ з дерева, шовку, металевого дроту, паперу та іржавого заліза скорботно і з надією дивився на Гемуля, а той у паніці витріщався на нього.

Гемуль не витримав, утік до парку і знову взявся до спорудження свого житла пустельника. Він будував, будував, але нічого йому не клеїлося. Гемуль працював нетерпляче, думки його витали деінде. Раптом завалився дах, приплескавши хатину до землі.

– Годі, – сказав він рішуче сам до себе. – Не хочу! Я щойно навчився казати "ні"! Я на пенсії. Робитиму тільки те, що мені заманеться. І нічого іншого!

Гемуль повторив це багато разів, щоразу більш погрозливо. Зрештою підвівся, перетнув парк, відчинив хвіртку й взявся затягувати досередини увесь той розмаїтий мотлох.

Дітлахи сиділи на високому обшарпаному мурі Гемулевого парку, схожі на сірих горобчиків, але мовчазних.

Іноді чувся чийсь шепіт:

– Що він робить?

– Ш-ш-ш, – долинало у відповідь. – Він не бажає розмовляти.

Гемуль розвісив на деревах ліхтарики та паперові троянди, повернувши їх пошматованими боками до стовбурів. Потім заходився коло уламків, що колись були каруселлю. Жодна деталь не допасовувалася, а половини просто бракувало.

– Нічого з цього не вийде! – розсердився він. – Погляньте лишень! Усе це мотлох і непотріб! Ні! Я нікому не дозволяю злазити зі стіни й допомагати мені!

Шумок підбадьорення й симпатії прошелестів понад муром, але ніхто й словом не озвався.

Тепер Гемуль намагався змайструвати з каруселі хатину. Коней він поставив у траву, а лебедів спустив на воду потічка, перевернув усе догори дном і працював так натхненно, аж йому волосся стало дибки.

"Ляльковий дім! – думав він гірко. – Хатина пустельника!

Купа мотлоху на смітнику, галас та лемент, як це було все моє життя..."

Гемуль звів погляд угору й крикнув:

– Чого витріщаєтеся? Марш до гемулів та скажіть, що я завтра не хочу ніякого обіду! Хай ліпше пришлють цвяхи, молоток, лампи, мотузки і дводюймові дошки! І не гайтеся!

Малята радісно засміялися і побігли додому.

– Хіба ми не казали! – вигукували гемулі, гупаючи одне одного по плечах. – Він нудьгує! Бідачисько засумував за своїм парком розваг!

І вони передали удвічі більше реманенту, ніж просив Гемуль. Окрім того, напакували харчів на тиждень, десять метрів червоного оксамиту, довжелезних смужок срібного й золотистого паперу, а ще, про всяк випадок, катеринку.

– О ні! – запротестував Гемуль. – Катеринки мені тут не треба! Жодного шуму та ґвалту!

– Ясна річ! – послухалися малюки, зоставшись за муром разом з катеринкою.

Гемуль невтомно майстрував та лагодив атракціони, помалу – хоч сам він цього й не бажав – робота почала приносити йому задоволення. У вітті дерев виблискували, гойдаючись на вітрі, тисячі дзеркальних осколків. Угорі, в кронах дерев, Гемуль прилаштував крихітні лавочки та м'які гніздечка, де можна було, сховавшись від стороннього ока, посидіти, випити соку або поспати. Нижче, на міцних гіллях він повісив гойдалки.

Відновити американські гірки було дуже важко. Довелося зробити їх утричі меншими, ніж колись, бо від них мало що зосталося. Та Гемуль втішав себе, що тепер ніхто не лементуватиме від страху. З'їжджаючи вниз, дітлахи шубовстали в струмок – багатьом таке подобалося.

Гемуль сопів та стогнав. Коли він піднімав один бік атракціону, завалювався інший. Зрештою йому урвався терпець, і він сердито закричав:

– Ану ходіть сюди й допоможіть мені! Бачте, не можу робити десять справ нараз!

Малята, миттю скотившись з кам'яного муру, кинулися на допомогу.

Відтоді усі атракціони вони лагодили разом, а гемулі передавали стільки їжі, що дітлахи могли залишатися у парку на увесь день. Увечері вони поверталися додому, зате уже зі сходом сонця з'являлися під хвірткою. Одного разу привели з собою на шнурку крокодила.

– Ви певні, що він не галасуватиме? – недовірливо поцікавився Гемуль.

– На сто відсотків! – запевнив Мудрик. – Не скаже й слова. Він став таким тихим та вдоволеним, відколи позбувся зайвих голів.

Одного дня синок Чепурулі знайшов у кахельній печі удава. Він поводився дуже чемно, тож його негайно відвели до Бабусиного парку.

Усі мешканці довколишніх околиць збирали розмаїті чудернацькі речі для Гемулевого парку розваг або й просто посилали йому тістечка, каструльки, фіранки, карамельки та усе, що потрапляло під руки. Це вже стало манією – присилати щоранку з малятами подарунки.

Гемуль приймав усе, лиш би воно не спричиняло шуму.

Але входити до парку дозволялося тільки діткам.

Парк набував щораз фантастичніших обрисів. Посеред парку стояв будиночок з переробленої каруселі, там мешкав Гемуль. Кольоровий і перекошений, будиночок більше скидався на великий пакетик з-під карамельок, якого хтось зіжмакав і викинув у траву.

Усередині каруселевого будинку ріс шипшиновий кущ, що рясно червонів ягодами.

І ось одного гарного теплого вечора роботи в парку завершилися. Уже нічого більше не можна було ні додати, ані відняти, і Гемуля на мить охопив смуток, що усе закінчилося.

Гемуль і дітлахи позасвічували ліхтарики, стояли й милувалися своїм витвором.

У розлогих темних кронах дерев іскрилися дзеркальні скалки, срібло та золото. Усе завмерло в очікуванні – ставки, човники, тунелі, дитячі гірки, ятки з соком, гойданки, тири, де можна постріляти стрілами, дерева, по яких дозволяється лазити, яблуні…

– Починаймо! – скомандував Гемуль. – Тільки ж запам'ятайте, що це не парк розваг та веселощів, а Парк Тиші.

Дітки безгучно поринули у зачарований світ, до створення якого і вони приклали свої зусилля. Лише Мудрик обернувся й запитав:

– А тобі не буде прикро від того, що не доведеться пробивати квитки?

– Анітрохи, – відповів Гемуль. – Я можу й у повітрі покладати діркачем!..

Він увійшов до каруселі й засвітив місяць з Кімнати Дивовиж. Потім ліг у Чепурулин гамак, задивившись на зірки крізь дірку в стелі.

Надворі панувала глибока тиша, лише дзюркотіли струмки та шелестів нічний вітерець.

Раптом йому стало лячно. Він підвівся і прислухався. Ніде ані шелесне…

"А якщо їм невесело? – стурбовано подумав Гемуль. – Якщо їм нудно без сміху та галасу? Може, навіть вони подалися додому?.."

Він миттю видряпався на комоду Капарулі, виставив голову крізь дірку в даху й полегшено зітхнув: "Є… Нікуди не пішли!" Парк жив своїм таємничим чудовим життям, навколо чулися плюскоти, смішки й жарти, шелест скрадливих кроків. їм було весело!

"Завтра, – подумав Гемуль. – Завтра я їм скажу, що вони можуть сміятися, навіть тихенько наспівувати, якщо вже дуже захочеться… Але не більше! Не більше!!!"

Він зліз із комоди, знову влігся в гамак й одразу ж безтурботно заснув.

Під зачиненою хвірткою парку стояв дядечко Гемуля й намагався зазирнути досередини.

"Не схоже, щоб їм там було надто весело, – подумав він. – Проте у кожного веселощі на свій смак… А мій бідолашний родич завжди був трішки дивакуватим".

Катеринку дядечко Гемуля прихопив з собою додому, бо завжди любив музику.

Оповідання про невидиме дитятко

Одного темного дощового вечора уся родина сиділа за столом на веранді й чистила гриби. Стіл накрили газетами, посередині поставили гасову лампу, та все ж кутки веранди губилися у сутінках.

– Мю знову принесла рижиків, – казав Мумі-тато. – Минулого року вона назбирала мухоморів…

– Будемо сподіватися, що наступного року їй припадуть до вподоби лисички, – озвалася Мумі-мама. – Чи хоча би сироїжки.

– Завжди добре жити надією, – захихотіла Маленька Мю.

Далі кожен чистив гриби, не порушуючи мирної тиші.

Раптом почувся легенький стук у віконну шибку. Не чекаючи, доки їй відчинять, на веранду видряпалася Вітрогонка й обтрусила краплі дощу з дощовика. Потім вона прочинила двері надвір і гукнула у дощ:

– Заходь! Ну ж бо заходь!

– Хто це там з тобою? – поцікавився Мумі-троль.

– Нінні, – відповіла Вітрогонка. – Дитя називається Нінні.

Вітрогонка усе ще тримала двері відчиненими, але ніхто не увійшов.

– Що ж, – знизала плечима Вітрогонка. – Хай собі сидить надворі, якщо така сором'язлива.

– Але ж вона промокне, – захвилювалася Мумі-мама.

– Не знаю, чи так це вже й важливо для невидимки, – сказала Вітрогонка, сідаючи до столу.

Родина покинула чистити гриби, чекаючи пояснень.

– Ви ж знаєте, як легко стати невидимкою від частих переляків, – вела далі Вітрогонка, хрумаючи дощового гриба, схожого на гарненьку маленьку снігову кульку. – Так ось, оцю Нінні здуру налякала її тітка. Вона взяла на себе турботу про Нінні, хоча й не любила малятко. Я бачила тітку: то жахлива особа! Вона не злюка, таке ще можна було б зрозуміти, а холодна мов крига та зверхня.

– Що означає "зверхня"? – запитав Мумі-троль.

– Уяви собі, що ти зашпортався і гепнув просто на купку почищених грибів, – заходилася пояснювати Вітрогонка. – Природно було би розсердитися, але ж ні, твоя Мама не сердиться, а каже холодним нищівним голосом: "Я розумію, що саме так ти уявляєш собі танці, та я була би тобі вдячна, якби ти не вибрикував на грибах, які ми їстимемо". Ось так приблизно...

– Фе, як бридко, – скривився Мумі-троль.

– Правда? – підтримала його Вітрогонка. – Саме так поводилася ота тітка. Вона штрикала її зранку до ночі, аж дитя почало бліднути, втрачати обриси і врешті стало невидимим. У п'ятницю її вже зовсім не було видно. Тітка віддала мені дитину зі словами, що вона ніяк не може піклуватися про родичку, яку навіть побачити не може.

– І що ти зробила з тіткою? – округливши очі від зачудування, запитала Маленька Мю. – Завдала їй доброї прочуханки?

– Немає сенсу завдавати прочуханки зверхнім особам, – відповіла Вітрогонка. – Я забрала Нінні з собою і ось зараз привела до вас, щоб ви допомогли їй знову стати видимою.

На якийсь час запала мовчанка. Лише дощ барабанив по даху веранди. Усі глибоко задумались і не спускали очей з Вітрогонки.

– Вона розмовляє? – поцікавився Мумі-тато.

– Ні. Але тітка почепила їй на шию дзвоника, щоб знати, де вона…

Вітрогонка підвелася і знову визирнула надвір.

– Нінні! – гукнула у темряву.

Свіжий прохолодний запах осені увірвався до заскленої веранди, на мокру траву упав трикутник світла. За якусь мить почулось нерішуче теленькання, раз, удруге догори сходами і змовкло. На невеликій відстані від підлоги на чорній шворці висів маленький срібний дзвіночок. Нінні, мабуть, мала дуже тоненьку шийку.

– А ось і ти! – зраділа Вітрогонка. – Це твоя нова родина. Вони бувають іноді дивакуваті, та загалом добрі й привітні.

– Подайте малій стільчика, – звелів Тато. – А чистити гриби вона уміє?

– Я нічого не знаю про Нінні, – відповіла Вітрогонка. – Я лише привела її сюди. У мене зараз інші клопоти. Завітайте десь при нагоді до мене, розповісте, як вам ведеться. А тим часом бувайте!

Вітрогонка пішла собі, а вся родина мовчки видивлялася на порожній стілець та срібний дзвіночок. Раптом одна з лисичок поволі здійнялася в повітря. Невидимі лапки струсили глицю та піщинки, розрізали гриб на дрібні шматочки і переклали їх в миску. Новий грибок проплив у повітрі.

– Як цікаво! – захоплено вигукнула Маленька Мю.

– Хто знає, як її знову зробити видимою? – Тато був дуже стурбований. – Може, її слід відвести до лікаря?

– Гадаю, що в цьому немає потреби, – втрутилася Мама. – Можливо, їй хочеться якийсь час побути невидимкою. Вітрогонка казала, що вона сором'язлива.

Найліпше, на мою думку, дати дитині спокій, доки придумаємо, що робити далі.

На тому й погодилися.

Мама постелила Нінні у вільній мансарді у східному крилі будинку. Срібний дзвіночок дзеленчав позад неї, доки вона піднімалася сходами на горище, нагадуючи кошеня, яке колись жило з родиною Мумі-тролів. На столику біля ліжка Мумі-мама поставила склянку соку, поклала яблуко і три картаті карамельки. Карамельки давалися кожному перед сном. Потім Мама запалила свічку і сказала:

– А тепер Нінні спатиме. Спи донесхочу, якнайдовше. Уранці я накрию кавника грілкою, щоб твоя кава не вихолола. Якщо тобі стане лячно або чогось захочеться, достатньо зійти униз і подзвонити у дзвоника.

Мама побачила, як ковдра ледь піднялася і випнулася маленьким горбиком, а в подушці зробилася ямка.

Мумі-мама повернулася до своєї кімнати і відшукала стару бабусину книгу "Надійні засоби для домашнього лікування". "Від вроків". "Засоби від смутку". "Від простуди". Все не те. Мама гортала книжку в пошуках потрібного припису. Нарешті на останніх сторінках знайшла записи, зроблені бабусею, коли в неї вже тремтіли руки: "Коли обриси ваших знайомих розпливаються, і їх важко розгледіти". Ось воно! Яке щастя!

Мама перечитала рецепт, який виявився дуже складним, і заходилася готувати ліки для маленької Нінні.

Дзвоник почав спускатися сходами, сходинка за сходинкою, з невеличкими паузами після кожного кроку. Мумі-троль чекав цього звуку увесь ранок. Однак найбільше зацікавлення нині викликав не срібний дзвоник, а лапки. Лапки Нінні обережно ступали по східцях, крихітні лапки з крихітними, міцно стиснутими, зляканими пальчиками. Видно було лише лапки, і від цього ставало якось не по собі.

Мумі-троль сховався за кахельною піччю й заворожено спостерігав за тими лапками, які потупцяли на веранду. Нінні пила каву. Горнятко то піднімалося, то опускалося. Потім вона з'їла скибку хліба з повидлом. Самотнє горнятко поплило з веранди до кухні, там його помили й поставили до шафки. Нінні була дуже охайною дитиною.

Мумі-троль кулею вилетів у садок.

– Мамо, – зарепетував він. – У неї з'явилися лапки! Лапки уже видно!

"Цього я й сподівалася, – подумала Мумі-мама, сидячи на яблуні. – Бабуся добре знала свою справу. Добре, що я здогадалася підмішати домашні ліки до кави".

– Чудово! – зрадів Мумі-тато. – А буде ще ліпше, коли з'явиться її писочок. Мені стає якось прикро на душі, коли доводиться розмовляти з невидимкою, яка, до того ж, не відповідає.

– Тсс, – застережливо шикнула Мама. Лапки Нінні стояли в траві серед опалих яблук.

– Привіт, Нінні! – загукала Маленька Мю. – Ти спала, як порося! Коли вже покажеш свого носа? Вигляд у тебе, мабуть, жахливий, якщо вже ти мусила стати невидимкою!

– Цить! – зашипів Мумі-троль. – Вона може образитися.

Він підійшов до Нінні й запобігливо мовив:

– Не звертай уваги на Мю! Вона – неотесана мюмля! У нас тобі нічого не загрожує. І про тітку-страхопудку не думай! Сюди їй зась!..

Лапки Нінні вмить зблідли, їх стало ледь видно у траві.

– Любчику, ти справжній осел! – розсердилася Мама. Хіба так важко збагнути, що не варто дитині нагадувати про минуле. Зірви собі яблуко і не плескай язиком!

Усі заходилися збирати яблука. Поступово лапки Нінні знову набули виразних обрисів і видряпалися на дерево.

Був гарний осінній ранок, носики трохи мерзли в затінку, але на сонці здавалося, ніби надворі майже літо. Світ навколо вологого мерехтів після нічного дощу і яскрів барвами. Коли усі яблука зірвали (чи струсили), Тато приніс найбільший яблучний прес, і вони заходилися готувати яблучне пюре.

Мумі-троль крутив корбою, Мама насипала яблука, а Тато відносив наповнені слоїки на веранду. Маленька Мю сиділа на верхівці яблуні і співала "Величну Оду Яблукам".

Раптом щось задзвеніло.

Посеред садової стежини лежала велика купка варення, настовбурчившись скляними скалками, а поряд – лапки Нінні, які швидко зблідли і зникли з очей.

– Ага, – сказала Мумі-мама. – Це саме той слоїк з варенням, який ми зазвичай даруємо джмелям. Хай тут і залишається. Бабуся завжди казала, що з урожаю, який виріс на землі, треба восени зробити землі подарунок.

Лапки Нінні знову стали видимими, а над ними – тоненькі ніжки. Поверх ніжок невиразно вимальовувався брунатний поділ сукенки.

– Я бачу її ніжки! – закричав Мумі-троль.

– Вітаю! – гукнула Маленька Мю, схилившись униз з гілки. – Усе йде до ліпшого! Але хіба Мара знає, чому ти носиш таку тютюново-коричневу сукню!

Мумі-мама кивнула сама до себе, з вдячністю думаючи про свою мудру бабусю та її надійні засоби для домашнього лікування.

Увесь день Нінні ходила за ними хвостиком. Усі звикли до теленькання дзвоника позад себе, і Нінні вже нікому не видавалася чудернацьким створінням.

Увечері про дитятко майже забули. Та коли всі полягали спати, Мумі-мама витягнула зі своєї скрині рожевий шаль і пошила з нього маленьку сукеночку. Потім віднесла її нагору до мансарди у східному крилі будинку – свічка там вже погасла – і обережно повісила її на стілець. З решти тканини вона зав'язала широкий бант на волосся.

Мама була страшенно задоволена. Ніби знову шила одяганки для ляльки. Найпотішніше було те, що ніхто не знав, яке волоссячко у ляльки – чорняве чи золотисте.

Наступного дня Нінні одягнула нову сукенку. Її вже було видно до самої шийки. Нінні зійшла вниз на ранкову каву, зробила реверанс і пропищала:

– Дуже дякую!

Родина так розгубилася й зніяковіла, що ніхто не знайшовся на слово. До того ж, ніхто не знав, куди слід дивитися, розмовляючи з Нінні. Звичайно, кожний намагався затримати погляд трохи вище дзвіночка, де мали би бути очка Нінні, проте погляд щоразу зісковзував нижче, чіпляючись за те, що було видиме. Але ж так поводитися неввічливо...

Тато відкашлявся.

– Приємно, що маленьку Нінні сьогодні ліпше видно, – почав він. – Що більше бачиш, то веселіше стає на серці...

Голосно засміявшись, Мю постукала ложкою по столі.

– Добре, що ти заговорила, – сказала вона. – Якщо тобі, звісно, є що сказати! Знаєш якусь гру?

– Ні, – пискнула Нінні. – Але я чула, що дехто вміє грати в ігри.

Мумі-троль нетямився від захвату. Він вирішив навчити Нінні усіх ігор, які знав.

Після кави Мумі-троль, Нінні та Маленька Мю побігли до річки і затіяли там ігри, але, як виявилося, з Нінні неможливо було бавитися. Вона раз у раз робила реверанси, кланялася, дуже поважно казала: "звичайно", "ясна річ", "як гарно", але друзів не покидало відчуття, що бавиться вона лише з ввічливості, а не тому, що їй це приємно.

– Біжи! – кричала Мю. – Ти що, навіть стрибати не вмієш?

І тоненькі ніжки Нінні слухняно бігли чи стрибали. Потім вона знову завмирали, опустивши долі ручки. Порожнеча вище шийки над дзвіночком робила її геть безпомічною.

– Чекаєш похвали чи що! – сердилася Мю. – Ні риба, ні м'ясо… Може, хочеш, щоб я тебе відлупила?

– Ліпше не треба, – ледь чутно пискнула Нінні.

– Вона не вміє бавитися, – спантеличено пробурмотів Мумі-троль.

– Вона не вміє сердитися, – сказала Маленька Мю. – Ось в чому недолік. Послухай, – Мю підійшла впритул до Нінні й грізно глянула на неї. – У тебе ніколи не з'явиться обличчя, якщо ти не навчишся битися. Повір мені на слово!

– Звичайно, – погодилася Нінні, обережно відступаючи назад.

Ліпше так і не стало. Мумі-троль та Маленька Мю врешті-решт відмовилися від спроб навчити Нінні бавитися. Веселі історії їй не подобалися. Вона не сміялася, там де було смішно. Та й взагалі, ніколи не сміялася. А це аж ніяк не підбадьорювало, оповідача. Тож Нінні дали спокій.

Минали дні, а личко у Нінні усе не з'являлося. Усі домашні звикли постійно бачити її рожеву сукенку, яка невідступно мандрувала за Мамою Мумі-троля. Досить було Мамі спинитися, як замовкав дзвоник, а коли робила крок, знову чулось теленькання. Понад сукнею у повітрі гойдав великий рожевий бант. Дещо дивним було те видовище!

Мама й далі вливала у Нінні бабусині домашні ліки, але вони вже не допомагали. Тож облишила лікування, подумавши, що колись, очевидно, вміли обходитися без голови, а може, сама Нінні не надто гарна…

Тепер кожен міг собі на власний смак уявляти, яка Нінні на вигляд, а це іноді сприяє ближчому знайомству.

Одного дня вся родина подалася через ліс до моря, щоб витягнути на берег човна, бо зима була вже не за горами. Нінні, як завжди, дзеленчала за ними, та коли всі спустилися на пляж, вона зупинилася мов укопана, впала на живіт у пісок і запхинькала.

– Що це з Нінні? Вона чогось боїться? – запитав Тато.

– Може, вона ніколи ще не бачила моря? – висловила здогад Мама. Вона нахилилася і щось зашепотіла до Нінні, а підвівшись, сказала: – Так, дитина вперше побачила море, і воно видається їй надто великим…

– Серед усіх дурнуватих дітей… – почала було Маленька Мю.

Але Мама, суворо глянувши, урвала її:

– Подивись спершу на себе! А тепер беріться до човна…

Вони вийшли на причал з купальнею, де мешкала Вітрогонка, постукали у двері.

– Привіт! – Як почувається невидиме дитятко? – поцікавилася Вітрогонка.

– Бракує лише личка, – відповів Мумі-тато. – Зараз їй трохи не по собі, але це, напевно, минеться. Допоможеш нам впоратися з човном?

– Ясна річ!

Коли човна витягнули на берег і перевернули, догори дном, Нінні тихцем зійшла до самого прибою й непорушно завмерла на мокрому піску. Її не турбували.

Мумі-мама сиділа на причалі, задивившись на воду.

– Якою ж зимною вона здається, – мовила вона і, позіхнувши, додала, що вже давно не траплялося нічого цікавого.

Тато підморгнув Мумі-тролеві і, скорчивши страшну гримасу, почав тихенько підкрадатися до Мами ззаду. Звичайно, в нього й на думці не було, скидати її у воду, як це не раз бувало в юні роки. Можливо, навіть налякати її не бажав, а тільки розважити трохи дітей. Та не встиг він підкрастися, як щось завило, рожева блискавка майнула причалом, Тато налякано закричав, а його капелюх плюснув у море. Нінні увігнала свої крихітні невидимі зубки у Татового хвоста. А зубки вона мала гострі…

– Браво! Браво! – заверещала Маленька Мю. – Не гірше, ніж я би це зробила!

Нінні з маленьким кирпатим носиком на розлюченому личку та рудою гривкою стояла на мостинах причалу й шипіла на Тата, немов кішка.

– Не смій скидати її у велике грізне море! – скрикнула вона.

– Її видно! Її видно! – загукав Мумі-троль. – Яка ж вона гарненька!

– Теж мені – гарненька! – обурився Тато, оглядаючи свого покусаного хвоста. – Це найдурніша, найбезтямніша, найневихованіша дитина, яку мені коли-небудь доводилося бачити – з головою чи без!

Він ліг на причал, намагаючись виловити ціпком свого капелюха. Але якось так сталося, що Тато послизнувся і полетів сторч головою у воду.

Він одразу ж виринув, став ногами на дно, виставивши голову над водою. У вуха йому набралося намулу.

– Ой як смішно! – загукала Нінні. – Сміх та й годі! – вона сміялася так, аж мостини ходором ходили.

– Мабуть, вона ніколи в житті не сміялася! – спантеличено зауважила Вітрогонка. – Мені здається, дитятко так у вас змінилося, що переплюнуло навіть Маленьку Мю. Та головне, що вона знову стала видимою.

– Лише завдяки Бабусі! – мовила Мама.

Таємниця гатіфнатів

То було дуже давно, ще в ті часи, коли Тато Мумі-троля подався геть із дому, нікому нічого не пояснивши. Та він і сам не розумів, навіщо так вчинив.

Після його зникнення Мама казала, що останнім часом він був дивним, але, вочевидь, не дивнішим, ніж завжди. Такі пояснення зазвичай придумуються заднім числом, щоб знайти собі розраду, коли те, що трапилося, приголомшило чи засмутило.

Ніхто до пуття не знав, коли саме зник Тато.

Нюхмумрик наполягав, що Тато мав намір удвох із Гему лем ставити невід, а Гемуль стверджував, що Тато сидів собі, як завжди, на веранді, а потім раптом сказав, що йому гаряче і нудно і що треба полагодити причал. У кожному разі Тато не лагодив причалу, бо той так і залишився перекошеним. Човен теж стояв на своєму місці.

Він, без сумніву, вирушив у мандри пішки, а не морем. Тато міг піти у будь-якому напрямку. Куди б він не подався, усюди однаково далеко, тож не було сенсу вибиратися на його пошуки.

– Прийде, коли прийде, – сказала Мумі-мама. – Він так казав, ще коли ми познайомилися, і щоразу повертався. То й цього разу повернеться.

Ніхто не тривожився, і це було добре. Колись Тато з Мамою умовилися ніколи не тривожитися за іншого, вони давали собі необмежену свободу, бо довіряли одне одному.

Без зайвих хвилювань Мама взялася до нового плетива, тоді як Тато, одержимий якоюсь невиразною ідеєю, простував усе далі на захід.

Татові думки витали навколо мису, якого вони бачили під час однієї зі своїх прогулянок. Мис випинався просто в море, небо над ним пожовтіло, а надвечір здійнявся вітер. Тато ніколи раніше там не бував і не бачив, що ж знаходиться по інший бік мису. Родина квапилася додому чаювати. Завжди їм кортіло додому не тоді, коли треба! Але Тато вперто стояв на березі, вдивляючись у море. Тієї миті з-за мису виринула ціла кавалькада білих човнів з нап'ятими вітрилами і рушила у відкрите море.

– То гатіфнати! – випалив Гемуль, і тим все було сказано. Прозвучали його слова ледь зневажливо, але й насторожено водночас, з виразною недовірою. Вони не належали до їхнього кола, здавалися дещо небезпечними – інакшими, одним словом.

Мумі-тата враз охопила нездоланна туга і печаль. Тієї миті він збагнув, що нізащо не хоче пити чай на веранді. Ні цього вечора, ані будь-якого іншого…

То трапилося давно, але спогади не полишали його. І ось одного чудового надвечір'я Тато вирушив у дорогу.

Було спекотно, Тато брів навмання.

Він не наважувався ні про що думати чи прислухатися до своїх відчуттів. Просто йшов назустріч заходові сонця, примруживши очі з-під капелюха та насвистуючи якусь простеньку мелодію. Дорога вела то вгору, то вниз, повз нього мандрували дерева, зникаючи за спиною: що далі він йшов, то довшими ставали тіні.

Коли сонце занурилося у море, Мумі-тато вийшов на довгий кам'янистий пляж, де уривалися всі шляхи. Сюди ніхто не прагнув вибратися на прогулянку. Тато ніколи ще не бачив цього похмурого сірого узбережжя, що означало лише одне: тут, власне кажучи, закінчувався суходіл і починалося море.

Тато все ж зійшов до самої води і задивився на море. І звісно – хіба могло бути інакше? – уздовж берега поволі проплив маленький білий човник, якого підганяв вітерець.

– Це вони, – спокійно промовив Тато і замахав лапами.

У човні було лише три гатіфнати, такі ж білі, як сам човен і вітрило. Один сидів за стерном, а двоє інших – спиною до щогли. Утрьох вони незмигно вдивлялися у море; здавалося, ніби гатіфнати пересварилися між собою. Але Мумі-татові доводилося чути, що гатіфнати ніколи не сваряться, вони дуже мовчазні, і цікавить їх тільки рух уперед – що далі, то ліпше, аж до небокраю або до краю світу, що, очевидно, для них є одним і тим самим. Так принаймні стверджують. А ще кажуть, що гатіфнатам байдуже до всіх, окрім себе, вони мають здатність заряджатися електрикою під час грози і небезпечні для всіх, хто мешкає у вітальнях чи на верандах та щодня в один і той же час займається однаковими справами.

Усе це цікавило Мумі-тата, скільки він себе пам'ятає, а тому, що про гатіфнатів не годилося розмовляти інакше, як натяками, він ніколи не міг довідатися, чи так це насправді.

Тепер же він тремтів аж до кінчика хвоста, напружено спостерігаючи, як човен підходить чимраз ближче. Гатіфнати не махали лапами у відповідь – де ж би вони могли опуститися до чогось такого буденного! – однак пливли, щоб підібрати його, у цьому не було жодного сумніву. З тихим шурхотом човен увіткнувся носом в прибережну жорству і завмер.

Гатіфнати повернули на Мумі-тата свої круглі безбарвні очі. Тато зняв капелюха і заходився їм щось пояснювати. Доки він говорив, гатіфнати погойдували у такт лапками, що збивало Тата з пантелику. Він заплутався у пишномовних виразах про небокрай та веранди, про свободу та чаювання, коли зовсім не хочеться чаю. Урешті знічено замовк, і гатіфнати перестали помахувати лапками.

"Чому вони мовчать? – знервовано думав Тато. – Невже не чули, що я казав, чи, може, вважають мене за дурника?"

Він простягнув лапу і видав привітний звук із запитальною інтонацією, та гатіфнати навіть не ворухнулися. Поступово їхні очі стали такими ж жовтими, як небо. Тато сховав лапу і незграбно вклонився.

Гатіфнати водночас підхопилися і також надзвичайно урочисто схилились у поклоні.

– Дякую, – сказав Тато.

Він більше не робив спроб порозумітися з гатіфнатами, просто заліз до човна і відштовхнувся від берега. Тепер небо було таким же гаряче жовтим, як і тоді, давно-давно. Човен поволі розвертався, націлюючись у відкрите море.

Тато Мумі-троля ще ніколи в житті не почував себе таким спокійним та абсолютно всім задоволеним. Справді, так приємно, коли не треба нічого казати, нічого пояснювати ні собі, ні іншим, а просто сидіти в човні, слухати, як плюскочуть хвилі під днищем, і дивитися вдалину, де море зливається з небокраєм.

Коли берег зник з очей, над морем зійшов круглий і жовтий місяць уповні. Татові ще не доводилося бачити такого великого і такого самотнього місяця. І колись він не розумів, що море може бути таким безмежним і могутнім, яким він його зараз побачив.

Раптом Мумі-тато збагнув, що найсправжніше і найпереконливіше у світі – це місяць, море і човен з трьома мовчазними гатіфнатами. А ще крайобрій, звичайно, – ген там, над морем, з неперевершеними пригодами та безіменними таємницями, які чекали на нього тепер, коли він нарешті здобув свободу.

Тато вирішив стати таким мовчазним і загадковим, як гатіфнати. Маломовні особи завжди мають повагу серед оточення, якому здається, ніби мовчун знає про все на світі і живе неймовірно цікавим життям.

Мумі-тато глянув на гатіфната, який стернував під місячним сяйвом. Татові закортіло сказати гатіфнатові щось товариське, щось таке, що одразу ж виявило б у ньому однодумця. Але він промовчав. Зрештою, йому не спало на думку нічого достатньо… гм… нічого такого, що гідно прозвучало би…

Що це Мюмля розповідала про гатіфнатів? Одного разу навесні, за обідом? Що вони ведуть розпутне життя. Мама Мумі-троля ще тоді обурилася, мовляв, навіщо молоти дурниці… А Маленька Мю надзвичайно зацікавилася і захотіла негайно знати, що воно означає – "розпутне життя". Наскільки пригадував Тато, ніхто так і не зумів до пуття розтлумачити, як поводять себе ті, хто веде розпутне життя. Можна припустити, що загалом вільно і нестримно…

Мама сказала, що не вважає розпутне життя приємним, у Тата ж були з цього приводу певні сумніви.

– Розпутне життя якось пов'язане з електрикою! – була твердо переконана Мюмля. – А ще гатіфнати вміють читати чужі думки, а це не є добре…

Потім розмову перевели на інше.

Мумі-тато кинув швидкий погляд на гатіфнатів. Ті знову замахали лапками. "Який жах!.. – подумав він. – Невже вони за допомогою лап відчитують мої думки? І тепер образилися…"

Тато гарячково намагався викинути з голови усі думки, стерти їх геть, забути все, що коли-небудь чув про гатіфнатів, але це було нелегко, бо саме тієї миті Тата не цікавило ніщо інше. Якби ж то він міг заговорити! Розмови так гарно відволікають від думок!

Проте ліпше не стане, якщо він відкине великі та небезпечні думки, а спробує рятуватися дрібними, доброзичливими. Гатіфнати могли би вирішити, що вони помилилися в ньому, що насправді він звичайнісінький домашній татко…

Тато Мумі-троля напружено вглядався у морський простір, де на місячній доріжці вимальовувався маленький скелястий острівець. Тато намагався думати цілком просто: острів у морі, місяць над островом, місяць пливе морем і кольори – чорно-чоренний, жовтий та густо-синій… Так він думав, доки зовсім заспокоївся, а гатіфнати перестали вимахувати лапками.

Острів, хоч і був маленький, зате високий. Горбкуватий і темний, він здіймався з води, дуже нагадуючи голову велетенського морського змія.

– Ми зійдемо тут на берег? – поцікавився Тато.

Гатіфнати не відповіли. Вони причалили до острова, кинувши швартовий трос, а якір закріпили у скелястій розколині. Не зважаючи на Тата, гатіфнати подряпалися угору стрімким берегом. Тато бачив, як вони принюхувалися до вітру, кланялися й махали лапками – усе це виразно нагадувало якусь змову, до якої йому було зась.

– Як собі хочете… – образився Тато, виліз із човна і подався за ними услід. – Якщо я питаю, чи ми зійдемо тут на берег, хоча й сам бачу, що зійдемо, то могли би відповісти. Хоч словом, лиш би я відчув, що я тут не сам.

Але це він сказав дуже тихо, сам до себе.

Скеля була стрімкою й гладкою. То був непривітний острів, який цілком недвозначно натякав, що не хоче, аби його турбували. На ньому не росли квіти, навіть мох не ріс – нічогісінько. Він лише з лютим виглядом стирчав із води.

Раптом Тато зробив страшенно неприємне і дивне відкриття – острів роївся крихітними червоними павуками, полчищами павуків. Здавалося, ніби чорні скелі вкриті червоним мерехтливим килимом. Ні один павучок не сидів на місці, вони гасали з неймовірною швидкістю, на яку лишень здатні були їхні лапки. Увесь острів немов ворушився і повз у місячному сяйві.

Татові аж млосно стало від огиди.

Він переступав з лапи на лапу, миттю підхопив свого хвоста, ретельно його обтрусивши, пильно розглядався навколо в пошуках хоч якогось вільного клаптика, однак павуки кишіли всюди.

– Я не хочу вас топтати, – бурмотів Тато. – Ото лишенько! І чому я не залишився у човні… їх надто багато і всі одного виду… так не буває у природі… Усі як один схожі між собою…

Мумі-тато безпомічно роззирався за гатіфнатами. Він помітив їхні силуети на самому вершечку гори. Один із них щось знайшов, але Татові не видно було, що саме.

Зрештою, йому було байдуже. Він подався назад до човна, струшуючи лапами, як кіт. Павуки дряпалися по ньому, і Тата ледь не вивертало від млості. Довгою червоною вервечкою вони вже лізли по швартовому канату, добралися й до бортових поручнів.

Мумі-тато забився у найдальший куток на кормі.

"Це мені лише сниться, – думав він. – Ось зараз зірвуся зі сну, розбуджу Маму і скажу: "Яке жахіття мені наснилося! Навколо павуки… ти собі навіть не уявляєш!.."

А вона відповість: "Бідолашний мій! Поглянь: ніде ні павучка! То був тільки сон…"

Гатіфнати поволі поверталися.

І вмить павуки, навіть найкрихітніші, присіли від жаху на задні лапки, і, розвернувшись, кинулися по швартовому канату назад, на суходіл.

Гатіфнати сіли в човен, відштовхнулися від берега. Вони виплили з чорної тіні острова на місячну стежину.

– Яке щастя, що ви повернулися! – з щирим полегшенням вигукнув Мумі-тато. – Я ж ніколи не вмів знаходити спільної мови з павуками. Вони такі крихітні, що з ними й не поговориш… Знайшли щось цікаве?

Гатіфнати мовчки зміряли його довгим місячно– жовтим поглядом.

– Я запитав, чи ви знайшли щось, – повторив Тато, густо почервонівши. – Якщо це таємниця, то й тримайте її при собі. Скажіть принаймні, чи знайшли хоч щось!

Гатіфнати лише стояли й дивилися на Тата. Урешті Мумі-татові урвався терпець, він увесь спаленів.

– Вам павуки подобаються? – закричав він. – Подобаються чи ні? Я хочу знати це негайно!

Серед глибокої тиші один гатіфнат виступив наперед із розпростертими лапками. Можливо, він щось сказав, а може, то вітер прошелестів понад водою.

– Вибачте, – невпевнено зронив Тато. – Я розумію…

Йому здалося, начеб гатіфнат пояснив, що вони не мають якогось особливого ставлення до павуків. Або висловив жаль з приводу чогось, чому неможливо зарадити. Може, з приводу того сумного факту, що гатіфнат і Мумі-тато ніколи не зможуть порозумітися й порозмовляти між собою. Можливо, гатіфнат був розчарований і вважав, що Тато поводився по-дитячому.

Стиха зітхнувши, Тато розглядав гатіфнатів уже без будь-якого захоплення. Тепер він побачив, що вони знайшли. То був маленький сувій із березової кори. Такі сувої скручує море й викидає на берег. Ото й усе. Його розгортають, як документ – всередині кора, біла й гладенька мов шовк, – та досить кору відпустити, вона знову згортається сувоєм. Зовсім як кулачок, у якому міцно затиснута таємниця. Мама, зазвичай, обертає такою корою ручку кавника.

Очевидно, у тому згортку було дуже важливе повідомлення. Але Тато вже втратив до нього інтерес. Він трохи замерз і скрутився клубочком на дні човна, щоб поспати.

Гатіфнати не відчувають холоду, лише електричні розряди.

І ніколи не сплять.

Тато Мумі-троля прокинувся на світанку. Йому затерпла спина, і він далі мерз. З-під крисів капелюха він бачив поруччя та сірий трикутник моря, яке то опускалося, то піднімалося, то знову опускалося. Його трохи нудило, він зовсім не почувався так, як мав би почуватися тато, який подався на пошуки пригод.

Один із гатіфнатів сидів на лаві навскоси від нього. Тато крадькома спостерігав за ним. Очі у гатіфната тепер були сірими. Гарно сформовані лапки поволі рухалися, наче крила в нічного метелика. Може, він розмовляв з іншими гатіфнатами або ж думав. Кругла голова переходила в тулуб без натяку на шию.

"Немов довга біла панчоха, – подумав Тато. – Трохи поторочена знизу. Або шматок пінопласту..."

Тепер Татові стало зовсім зле. Він пригадав свою поведінку минулого вечора. І павуків. Уперше йому довелося бачити переляканих павуків.

– Ой-ой, – застогнав він і раптом, побачивши березовий сувій, завмер. Його вуха під капелюхом настовбурчилися. Сувій лежав у черпаку в трюмі, поволі перекочуючись у такт гойданню човна.

Мумі-тато забув, що його нудить. Він обережно посунув уперед лапу, зиркнувши мигцем на гатіфнатів, але ті, як звичайно, не зводили очей з лінії горизонту. Нарешті Тато дотягнувся до сувою, затиснув його у лапі, поволі підтягнув до себе. Тієї ж миті його пронизав легенький електричний струм, не сильніший, ніж від батарейки кишенькового ліхтарика. Він відчув його аж у потилиці.

Якийсь час Тато тихо лежав, заспокоюючись, а тоді поволі став розгортати таємний документ. То була звичайна березова кора. Жодної карти загублених скарбів. Жодного шифру. Анічогісінько.

Може, сувій служив гатіфнатам візитною карткою, яку вони за правилами ввічливості залишали на кожному безлюдному острові для інших гатіфнатів? Можливо, легенький електричний розряд дає їм таке ж відчуття приємного спілкування, як нам лист від друга? Або вони уміють читати невидиме письмо, про яке звичайний мумі-троль навіть не здогадується? Тато Мумі-троля розчаровано згорнув березовий сувій і підвів очі.

Гатіфнати спокійно спостерігали за ним. Тато зашарівся.

– Ми ж в одному човні, – мовив він. Не чекаючи на відповідь, він безпорадно розпростер лапи, як це, бачив, не раз робили гатіфнати, немов вибачаючись, і зітхнув.

Тихе завивання вітру в напнутих вітрилах було йому відповіддю. Море навколо котило свої сірі хвилі аж на край світу, а Тато Мумі-троля думав зі смутком: "Якщо оце і є розпутнім життям, то я готовий з'їсти власного капелюха!"

На світі стільки різних островів, але тільки маленькі й тільки ті, що лежать далеко в морі, є пустельними та самотніми. Вітри схрещуються над ними, жовтий місяць сідає в море, яке вночі стає чорним, острови ж не міняються, і лише гатіфнати іноді провідують їх. їх і островами назвати важко. Це шхери – невеликі скелі чи камені, забуті смужки суходолу, які, можливо, занурюються в море на світанку, а вночі виринають знову, щоб роздивитися навкруги. Що ми про них знаємо? їх відвідують гатіфнати, не минають жодного. Іноді гатіфнатів чекають там маленькі березові сувої. А буває, й нічого нема. Або ж острів виявиться блискучою спиною тюленя з бурунцями хвиль навколо чи розсипом скельних уламків з нагромадженими на них купами червоних

водоростей. На кожному острові, на найвищій його горі, гатіфнати залишають маленькі сувої березової кори.

"Вони мають якусь ідею, яка для них понад усе, – подумав Мумі-тато. – Я не покину їх, доки не довідаюся, що ж це таке..."

Червоні павуки їм більше не стрічалися, але під час кожного сходження гатіфнатів на берег Тато про всяк випадок залишався у човні. Бо гатіфнатові острови нагадували йому про зовсім інші острови, полишені у далекому минулому: острівці, на яких родина Мумі-тролів проводила своє дозвілля, родинні бухти у затінку дерев, намет чи жбанок з маслом, схований у прохолоді під човном, склянку з морсом у піску, мокрі купальники, розкладені на камені під сонцем... Ні-ні, він, ясна річ, зовсім не тужив за тим спокійним розміреним життям домашнього татка, що марнує час на веранді.

Лише одна думка, майнувши повз нього, псувала настрій. Однак вона була така маленька й незначна, що її можна було не брати до уваги.

Зрештою, Мумі-тато почав думати зовсім по– інакшому. Щораз рідше згадував він про минулі дні свого веселого строкатого життя, і про дні прийдешні думав також зрідка. Його думки ковзали, як човен гладкою поверхнею моря, без спогадів і мрій, немов сірі хвилі, яким навіть до небокраю не кортить докотитися.

Мумі-тато більше не намагався заводити розмови з гатіфнатами. Він, як і вони, незмигно вдивлявся у море, його очі, як і очі гатіфнатів, вицвіли, забарвлюючись лише перемінними кольорами неба. А коли попереду з'являлися нові острови, він навіть не ворушився, лише іноді вдаряв хвостом по палубі.

"Цікаво, – подумалося одного разу Мумі-татові, коли їх саме винесло на гребінь довгої втомленої хвилі. – Цікаво, чи не стаю я схожим на гатіфнатів..."

Був дуже спекотний день, а надвечір море заволокло туманом, дивним важким багряно-жовтим туманом. Татові він видався загрозливим і навіть трішки живим.

Морські змії, фиркаючи, виринали на поверхню води. Час до часу Тато бачив їх мигцем вдалині: кругла чорна голова, злякані очі витріщалися на гатіфнатів, а потім удар хвостом і шалена втеча під захист туману.

"Вони їх бояться так само, як павуки, – здогадався Мумі-тато. – Усі бояться гатіфнатів..."

Віддалений гуркіт грому розколов тишу, а тоді знову запанував непорушний спокій.

Тато Мумі-троля завжди вважав грозу неймовірно захоплюючим явищем. Тепер йому до всього було байдуже. Він здобув необмежену свободу, однак втратив інтерес до всього на світі.

Раптом з туману виплив човен з численним товариством на борту. Тато зірвався на рівні ноги. На якусь мить він став колишнім Татом, розмахував капелюхом, кивав головою і кричав. Чужий човен плив їм назустріч. Човен був білим, і вітрила були білими. І ті, що сиділи у човні, теж були білими...

– Ах, он воно що, – Тато упізнав гатіфнатів, припинив махати капелюхом і знову сів на лавку.

Обидва човни розминулися, не привітавши одне одного.

Зненацька з тьмяного туману один за одним почали випливати інші човни. Схожі на тіні, вони дотримувалися одного курсу. У кожному сиділи гатіфнати, інколи сім, бувало п'ять чи одинадцять, траплялися човни й з одним гатіфнатом, але завжди з непарною кількістю членів команди.

Туман відкотився, розчинившись у сутінках такого ж ледь багряно-жовтого кольору. Усе море всіяли човни. Вони прямували до нового острова, довгої смужки суходолу без дерев і без гір.

Знову загуркотів грім. Гроза зачаїлася десь над небокраєм у велетенському чорному хмаровищі, що поволі насувалося, застилаючи небо.

Човни один за одним причалювали до берега, згортаючи вірила. На пустельному березі не було де яблуку впасти від гатіфнатів, які вже повитягали свої суденця на суходіл і тепер розкланювалися одні з одними. Скільки сягало око, повсюди бродили білі пихаті істоти, вклоняючись одне одному. Вони стиха шурхотіли, без упину махаючи лапками. А прибережна трава шепотіла у них під ногами.

Мумі-тато стояв осторонь, напружено видивляючись у натовпі гатіфнатів своїх супутників. Йому було дуже важливо відшукати їх, бо ж тільки з ними він був трішки знайомий. Гм… дуже трішки, щоправда. Та все ж…

Однак Татові гатіфнати загубилися в юрмовиську, де всі були схожі одні на одних мов краплі води.

Раптом Мумі-тата охопив жах, точнісінько, як це трапилося на Павучому острові. Натягнувши капелюха ще глибше на очі, він спробував прибрати грізного та самовпевненого вигляду.

Капелюх видавався єдиною абсолютною, незаперечною річчю на цьому дивному острові, де все було білим, шепітливим та непевним. Тато Мумі-троля уже не мав справжньої довіри до самого себе, однак на свого капелюха покладався беззаперечно. Капелюх був чорним, надійним. На внутрішньому боці Мумі-мама написала: "М.Т. від твоєї М.М.", щоб зуміти вирізнити його з-поміж усіх інших високих капелюхів на світі.

До острова причалив останній човен, його витягнули на рінь, і гатіфнати одразу стихли. Вони усі як один звернули на Тата свої червоняво-жовті очиці й посунули на нього.

"Зараз вони зі мною битимуться", – промайнула в Татовій голові думка, й заціпеніння немов рукою зняло. У ньому прокинулося бажання битися, битися з будь-ким, битися заради самої бійки й кричати, не сумніваючись у тому, що супротивник вартий того, аби його відлупцювати.

Але ж гатіфнати ніколи не б'ються, нікому не суперечать, ні до кого не відчувають образи та й взагалі ніколи нічого не відчувають. Вони, кланяючись, сотнями підходили один за одним. Мумі-тато також зняв капелюха й кланявся до знемоги, аж йому голова заболіла. Сотні лап миготіли у нього перед очима, тож Тато й собі заходився розмахувати лапами просто від утоми.

Коли повз нього пройшов останній гатіфнат, Тато Мумі-троля цілковито забув про своє бажання побитися. Страшенно змучений від своєї ввічливості, він рушив шепітливою травою услід за гатіфнатами, тримаючи у лапах капелюха.

Грозове хмаровище вже видряпалося високо на небо й грізно нависало над ними, ніби стіна, що ось-ось впаде. Десь там, угорі, шугав вітер, невідчутний унизу, й гнав перед собою дрібні пошматовані клапті хмарин, які щодуху утікали від бурі.

Над самою поверхнею моря коротко спалахували примхливі блискавиці: спалахували й гаснули, і знову спалахували.

Гатіфнати зібралися посеред острова, повернувшись обличчями на південь, звідки насувалася гроза, точнісінько, як морські птахи перед негодою. Один за одним вони спалахували, немов нічні каганці, в унісон з блискавками, а трава навколо наелектризовано тріщала.

Мумі-тато ліг горілиць, розглядаючи блідо-зелені ніжні листочки прибережних трав на тлі потемнілого неба. Удома на канапі лежала подушка, на якій Мумі-мама вишила папороть: світло-зелені листки на чорній тканині. Дуже гарно!..

Гроза гуркотіла вже ближче. Мумі-тато відчув легеньке поколювання в лапах і сів на траву. У повітрі пахло дощем.

Зненацька гатіфнати залопотіли лапами, немов крилами вітряки. Вони гойдалися туди й сюди, кланялися й танцювали, а над пустельним островом дзижчала пронизлива комарина пісенька. Гатіфнати вили тужно й моторошно, наче вітер у горлечку пляшки. Татові Мумі-троля нестерпно захотілося зробити так само: розгойдуватися туди й сюди, вити, кланятися і шарудіти лапами.

Щось шпиґнуло його у вухо, і він мимоволі замахав лапами, потім підвівся, поволі рушив до гатіфнатів.

"Таємниця їхнього життя якось пов'язана з грозою, – здогадався Тато. – Це грозу вони шукають і про неї мріють..."

Над островом спустилася пітьма, білі блискавки з грізним шипінням прямовисно впивалися у скелі. Удалині над морем шаленів вітер, його завивання чулося щораз ближче. І враз луснув грім. То була найжахливіша гроза у житті Мумі-тата. Здавалося, немов важкі вози з камінням котилися, гуркочучи, то в один бік, то в інший, а тоді налетів

вітер і жбурнув Тата в траву. Отак він сидів у траві, притримуючи лапами капелюха, а буря пронизувала його наскрізь. І раптом подумав: "О ні! Що це зі мною діється? Я ж не гатіфнат... Я Тато Мумі-троля! Що я тут роблю?!"

Тато глянув на гатіфнатів і раптом із швидкістю блискавки все збагнув. Він збагнув, що вселити життя в гатіфнатів може тільки велика, могутня гроза, яка надовго заряджала їх електрикою. А без грози вони мізерні та безпомічні. Нічого не відчувають, нічого не думають, лише шукають, шукають, шукають... Але, зарядившись, вони сповнювалися життєвими силами і ставали здатними на великі й сильні почуття.

Оцього вони, мабуть, і прагнули! Можливо, самі притягували грозу, збираючись великими громадами...

"Напевно, так воно і є, – міркував Мумі-тато. – Бідолашні гатіфнати! А я сидів собі на березі своєї затоки, гадаючи, що вони такі надзвичайні та волелюбні тільки тому, що мовчать і пливуть собі куди очі дивляться. їм нема про що говорити, і мандрівка їхня не має мети..."

Тієї миті розчахнулися хмари, і на них впала злива, біла та іскриста при світлі блискавиць.

Мумі-тато підхопився на рівні ноги, його очі знову стали синіми, як колись.

– Я йду додому! – закричав він. – Негайно!

Він бадьоро задер носа і, нап'явши капелюха на вуха, подався на берег, застрибнув до одного з білих човнів, підняв вітрило і без страху вирушив просто в розбурхане море.

Тато знову став самим собою, до нього повернулися колишні думки про розмаїті речі та явища, і він затужив за домівкою.

"Хіба можна собі таке уявити: ніколи не радіти й не розчаровуватися, – думав Мумі-тато, сидячи у човні, який летів крізь шторм. – Ніколи нікого не любити, ні на кого не сердитися і нікого не прощати. Не спати і не мерзнути, ніколи не помилятися, не страждати від болю у животі і не відчувати полегші від одужання, не святкувати день народження, не пити пива, не мати нечистого сумління…

Нічого, абсолютно нічого цього не зазнати! Жах!!!

Тато почувався щасливим, промоклим до нитки, зате відчайдухом, який анітрохи не боїться грози.

У своєму будиночку вони ніколи не проведуть електрики, а користуватимуться, як споконвіку, гасовим каганцем.

Тато Мумі-троля скучив за своєю родиною і за своєю верандою. Він раптом збагнув, що лише там може відчувати себе вільним та сповненим жаги пригод, як і годиться справжньому Мумі-татові.

Седрик

Тепер, після всього, що трапилося, важко збагнути, як крихітне звірятко Чмих дало себе вмовити віддати Седрика. По-перше, Чмих ніколи нічого не віддавав, скорше навпаки… А по-друге, Седрик, справді був дивовижним!

Седрик не жива істота, а річ, зате яка річ! Спершу могло би здатися, ніби це маленький плюшевий песик з вичовганою до блиску головою і затертого до дірок від надмірної любові, однак, коли приглянутися, ставали помітними очі, схожі на справдешні топази, а ще маленький справжній місячний камінь на ошийнику.

До того ж, Седрик мав неперевершений вираз мордочки, він не був схожий на жодного іншого маленького песика. Цілком можливо, що коштовні камені мали значення більше для Чмиха, ніж вираз мордочки, та все ж Чмих любив Седрика.

Щойно віддавши Седрика, він одразу розпачливо пожалкував про це. Чмих не їв, не спав, не розмовляв. Лише каявся у своєму вчинку…

– Любий маленький Чмиху, – стурбовано сказала якось Мумі-мама. – Якщо ти так страшенно любиш Седрика, то міг би принаймні подарувати його комусь, хто тобі до вподоби, а не доньці Капарулі…

– Ет, пусте, – пробурмотів Чмих, потупивши згорьовані, почервонілі від плачу очка в підлогу. – В усьому винен Мумі-троль. Він сказав, якщо подарувати комусь річ, яку дуже любиш, то натомість отримаєш у десять разів більше. А ще з'явиться надзвичайно гарне відчуття. Він мене обдурив…

– О… Он як… – Мама розгубилася й не знала, що казати. Вона вирішила обдумати почуте до ранку, а тоді вже вирішувати, як ліпше вчинити.

Настав вечір, Мумі-мама подалася до своєї кімнати. Усі побажали одне одному на добраніч, один по одному погасили всі каганці. Лише Чмих лежав без сну, втупившись у стелю, де у місячному сяйві вигойдувалася тінь великої смереки. Ніч видалася теплою, тож вікно залишили відчиненим. До Чмиха долітали від ріки звуки губної гармонії Нюхмумрика.

Коли чорні думи цілком заполонили Чмиха, він виліз із ліжка, підкрався до вікна, спустився мотузяною драбинкою униз і побіг садом, де у темряві біліли півонії, а тіні були чорними як вуголь. Місяць високо вгорі здавався далеким і байдужим.

Нюхмумрик сидів перед своїм наметом.

Цієї ночі він не грав пісеньок, а лише підхоплював короткі хвостики мелодій, більше схожі на запитальні інтонації або підтакування, коли не знаєш, що сказати.

Невтішний у своєму горі Чмих сів поряд, задивившись на ріку.

– Привіт! – озвався Нюхмумрик. – Як добре, що ти прийшов! Я саме розмірковував над однією історією, яка й тебе могла би зацікавити.

– Нині мене вигадки не цікавлять, – відбуркнув Чмих, зіщулившись.

– А це не вигадка. Історія справжня і трапилася з тітонькою моєї мами.

Нюхмумрик почав розповідати, посмоктуючи люльку та хлюпаючи лапками у чорній, мов сама ніч, річковій воді.

Жила якось на світі одна пані, яка дуже любила свої речі. Вона не мала дітей, котрі б її розважали чи сердили, вона не мусила працювати чи куховарити, її нітрохи не цікавило, що про неї думають інші, і вона нічого не боялася. Та раптом вона до всього збайдужіла. Іншими словами, їй усе надокучило.

Але ж та пані любила свої гарні речі, збирала їх усе своє життя, упорядковувала, доглядала, без упину чепурила. Вони ставали чимраз гарніші, навіть гості, які переступали поріг її хати, не вірили своїм очам.

– Щаслива, – заздрісно кивнув Чмих. – А що то були за речі?

– Звичайно, – погодився Нюхмумрик. – Щасливою була по змозі… Але ти слухай і не перебивай!

Однієї ночі тітонька моєї мами встругнула отаке: проковтнула велику кістку, коли ласувала відбивними у темній коморі. Кілька днів після того їй було зле, зрештою вона вирішила звернутися до лікаря. Лікар обстукав її, прослухав, зробив рентген, навіть потряс нею і нарешті сказав, що кістка застрягла впоперек живота. То була дуже каверзна кістка, ніяк не хотіла зрушити з місця. Іншими словами, можна було сподіватися найгіршого.

– Та що ти кажеш! – скрикнув Чмих, раптом зацікавившись. – Лікар вважав, що тітонька будь– якої миті може померти, хоча не наважувася їй цього сказати?

– Десь так приблизно, – ствердив Нюхмумрик. – Але ж тітонька моєї мами була не з лякливих, тож запитала, скільки їй ще зосталося жити. Потім вона подалася додому і замислилася. Кілька тижнів – не так вже й багато.

Раптом тітонька згадала, що замолоду мріяла досліджувати береги ріки Амазонки, навчитися пірнати з аквалангом, виношувала думки про великий веселий притулок для покинутих дітей, а ще їй хотілося помандрувати до вулкана, який вивергає вогонь, і влаштувати розкішний банкет для всіх своїх друзів. Але тепер уже, звичайно, надто пізно! До того ж, друзів у неї зовсім не було, бо ж тітонька все життя колекціонувала гарні дрібнички, а це потребує часу.

Щодалі вона думала, то сумнішою ставала. Вона бродила кімнатами будинку, намагаючись знайти розраду серед любих серцю речей, та вони її вже не тішили. Навпаки, тітоньку діймав смуток, що все це доведеться залишити на землі, коли сама вона потрапить до раю. А думка про те, що там, на небі, доведеться починати колекцію спочатку, також її не звеселяла.

– Бідолашна пані! – не стримався Чмих. – А не можна було взяти з собою хоча б одну маленьку дрібничку?

– Ні, – суворо відповів Нюхмумрик. – Заборонено! Але ж помовч і слухай! Однієї ночі лежала тітонька моєї мами в ліжку, втупившись поглядом у стелю, і думала важку думу. Її звідусіль оточували розкішні меблі з безліччю гарненьких дрібничок, які були усюди: на підлозі, на стінах, під стелею, на шафах, у шухлядах. Раптом їй здалося, що вона задихається від тієї купи речей, які не давали їй ані краплини розради. І тоді їй на думку спав чудовий вихід із ситуації. Ідея була такою веселою, аж тітонька засміялася сама до себе, миттю збадьорилася й встала з ліжка, щоб ліпше думалося.

Вона вирішила роздати всі свої речі, тоді у звільнених кімнатах з'явиться більше простору і повітря. А повітря вкрай необхідне тому, у кого в шлунку застряла чимала кістка і хто, окрім того, прагне в тиші та спокої мріяти про Амазонку.

– Як немудро, – розчаровано зітхнув Чмих.

– Чому ж немудро! – заперечив Нюхмумрик. – Знаєш, як їй було приємно придумувати, що й кому подарувати! Тітонька мала велику родину і купу знайомих, а це дуже добре, навіть якщо не мати справжніх друзів. Отож вона перебирала у пам'яті всіх, кого знала, намагаючись уявити, що кому найбільше припаде до вподоби. Забава її дуже розважила.

Тітонька була, до речі, зовсім не дурна. Мені вона подарувала губну гармонію. Ти, напевно, не здогадувався, що гармонія зроблена з позолоченого палісандрового дерева? Ось так! Тітонька все так розумно зважила, що кожен одержав саме те, що йому найбільше пасувало і про що завжди мріяв.

Тітонька моєї мами вміла робити несподіванки. Вона відсилала посилки поштою, а ті, хто їх розпаковував, навіть не здогадувалися, від кого подарунки (бо ж їм ніколи не доводилося бувати у тітоньки вдома, вона боялася, щоб чогось їй не розбили). Тітонька тішилася, уявляючи,

як вони здивуються і губитимуться в здогадах. Вона відчувала себе ледь не феєю, котра виконує заповітні бажання і зникає…

– Але ж я не посилав Седрика посилкою! – вибалушив очі Чмих. – Та й помирати не маю жодного наміру!

Нюхмумрик зітхнув.

– Тебе не змінити! Спробуй принаймні вислухати гарну розповідь, навіть якщо в ній не йдеться про тебе… Про мене теж подумай. Я приберіг цю історію спеціально для тебе, іноді й мені приємно розповідати. Отож слухай! Водночас стали відбуватися дивні речі: тітоньці раптом повернувся нічний сон, а вдень вона мріяла про Амазонку, читала книжки про пірнання з аквалангом, робила креслення будинку для діток, від яких усі відмовилися. Тітонька займалася справами, які приносили їй задоволення, вона стала привітнішою, у неї з'явилися друзі.

– Тільки б не втратити запалу! – думала вона. – У мене є друзі, але я можу не встигнути влаштувати для них розкішний банкет, про який мріяла замолоду…

Дихалося в кімнатах тепер набагато легше. Пакунок за пакунком вимандровував з хати. Що менше речей ставало, то легше було у тітоньки на душі. Зрештою настав день, коли вона гуляла порожніми кімнатами, почуваючись, немов весела надувна кулька, яка ось– ось злетить у височінь.

– У небо, – похмуро зауважив Чмих. – Послухай…

– Та не перебивай мене раз у раз! – розсердився Нюхмумрик. – Бачу, що ти ще не доріс до цієї історії. Але таки доведу розповідь до кінця.

Поступово усі кімнати спорожніли, залишилося тільки тітоньчине ліжко. То було велике ліжко із шатром, і коли нові друзі прийшли провідати тітоньку, вони розташувалися на цьому ліжку, а меншеньким дозволено було сидіти зверху на шатрі. Усім було страшенно весело і затишно. Лише одна-єдина думка засмучувала тітоньку: що вона, можливо, не встигне влаштувати розкішний банкет…

Вечорами друзі розповідали одне одному страшні або ж веселі історії, а одного вечора…

– Досить уже, – розлютився Чмих. – Ти такий самий, як Мумі-троль! Я знаю, що буде далі… Вона й ліжко віддала друзям, а тоді, дуже задоволена собою, відлетіла на небо. Мені ж слід було подарувати не лише Седрика, але й усе, чим володію, а наостанку ще й померти…

– Дурило ти, – зітхнув Нюхмумрик. – Або ще гірше: ти псувач гарних оповідей. Я ж хотів розповісти, що одного вечора тітонька моєї мами так нестримно сміялася з якоїсь потішної історії, що кістка вистрибнула їй зі шлунка, і тітонька цілком одужала!

– Не може того бути! – скрикнув Чмих. – Бідолашна тітонька!

– Чому ж бідолашна? – здивувався Нюхмумрик.

– Як це – чому? Вона ж повіддавала все, що мала! – ніяк не міг заспокоїтися Чмих. – Надаремно! Бо ж не померла!.. Хоч потім позабирала все назад?

Нюхмумрик закусив чубук люльки, звів угору брови.

– Маленьке нерозумне звірятко… – мовив він. – Вона з усього зробила потіху, а потім влаштувала велику забаву. І збудувала будинок для покинутих діток. Звичайно, тітонька була вже застара для пірнання з

аквалангом, але вулкан таки побачила. Потім помандрувала до Амазонки. З того часу ми про неї більше нічого не чули…

– Такі виправи потребують чималих коштів, – недовірливо зауважив практичний Чмих. – Вона ж усе роздала…

– Хіба? – усміхнувся Нюхмумрик. – Якби ти уважно слухав, то почув би, що у тітоньки залишилося ліжко з шатром, а воно, любий Чмиху, було зроблене із чистого золота, прикрашене діамантами та сердоліками.

(Що ж стосується Седрика, то Капаруля зробила з топазів сережки для своєї доньки, а Седрикові замість них вставила чорні ґудзики-очка. Чмих знайшов його надворі під дощем і забрав додому. Злива, на жаль, вимила з ошийника місячний камінь, його так і не вдалося розшукати. Та, незважаючи на це, Чмих дуже любив свого Седрика, тепер уже насправді від щирого серця. А це таки робить йому честь).

(Прим. автора)

Ялинка

Гемуль стояв на даху й розгрібав сніг. Він мав жовті вовняні рукавиці, які потроху намокли і стали неприємними на дотик. Гемуль поклав їх на комин, зітхнув і далі заходився відгортати сніг. Нарешті йому вдалося відкопати ляду, що вела на горище.

– Ага, ось де вона, – мовив Гемуль сам до себе. – А там, унизу, вони собі лежать і сплять. Сплять, сплять, сплять… Тоді як інші працюють в поті чола лише тому, що на носі Різдво.

Гемуль став на ляду, а тому що не пригадував добре, як вона відчиняється – назовні чи досередини – обережно потупцяв по ній лапами. Ляда одразу ж відчинилася досередини, і Гемуль разом зі

снігом звалився у темряву на весь той мотлох, що родина Мумі-тролів складала на горищі, щоб колись згодом використати.

Гемуль дуже розсердився; до того ж, він забув, де поклав свої жовті рукавиці. А він дуже любив саме ці рукавиці.

Гемуль потупав униз східцями, розчахнув двері й сердито загорлав:

– Скоро Різдво! Я вже ситий по горло вами і вашою зимовою сплячкою! А Різдво ось-ось настане!

Унизу спала, як завжди, зимовим сном родина Мумі-тролів. Вони спали вже кілька місяців і мали намір проспати аж до самої весни. Сон лагідно й ніжно заколисував їх, немов довге тепле літнє надвечір'я. Раптом у сновидіння Мумі-троля увірвалася тривога і холод. Хтось стягнув з нього ковдру і кричав над вухом, що він ситий по горло і що скоро Різдво.

– Уже весна? – пробурмотів Мумі-троль.

– Весна? – дратувався Гемуль. – Яка весна! Різдво на порозі… Розумієш, Різдво! Я ще нічого не роздобув, нічого не влаштував, а вони посилають мене відкопувати вас з-під снігу в сам розпал приготувань! Рукавиці, напевно, пропали. Усі гасають, мов шалені, і нічого ще не ясно…

Гемуль знову погупав догори сходами і виліз надвір через ляду в даху.

– Мамо, прокинься, – налякано благав Мумі-троль. – Сталося щось жахливе. Вони називають це Різдвом…

– Про що це ти кажеш? – висунула Мама носа з-під ковдри.

– Точно не знаю, – відповів синок. – Але нічого не влаштовано, щось пропало, і всі гасають, немов шалені. Може, знову почалася повінь…

Мумі-троль обережно поторгав Хропсю.

– Не лякайся, – зашепотів він, – але трапилося щось жахливе.

– Спокійно! – озвався Мумі-тато. – Спокій понад усе.

Він встав і завів годинник, який зупинився ще десь у жовтні.

Усі рушили мокрими слідами Гемуля на горище і видряпалися на дах будинку.

Небо було блакитне, як і завжди, тож цього разу не йшлося про гору, що дихає вогнем. Зате вся долина вкрилася білою ватою: гори, дерева, річка і їхній будиночок. А ще було холодно, набагато холодніше, ніж у квітні.

– Оце й називається Різдвом? – здивувався Мумі-тато. Він набрав у лапу вати, зачудовано її розглядаючи. – Цікаво, це росте з землі чи впало з неба? – запитав він. – Мало би бути дуже неприємно, якщо воно з'явилося враз.

– Але ж, тату, це сніг! – втрутився Мумі-троль. – Я знаю, що це сніг. І він не випадає увесь нараз.

– Справді? – здивувався Тато ще більше. – Все одно неприємно…

Повз них пройшла тітка Гемуля, везучи на санках – штовханках ялинку.

– О, нарешті ви прокинулися, – кинула вона байдуже. – Потурбуйтеся про ялинку, доки спаде ніч…

– А навіщо?.. – почав було Мумі-тато.

– Зараз не маю на вас часу! – гукнула тітка через плече, прямуючи своєю дорогою.

– Доки спаде ніч… – прошепотіла Хропся. – Вона сказала, доки спаде ніч… Жахіття почнеться увечері…

– Очевидно, ялинка потрібна, щоб впоратися з тим жахіттям, – міркував собі Тато. – Нічого не розумію…

– Я також, – зітхнула Мумі-мама. – Однак не забудьте шалики і черевички на лапки, коли підете за тією ялинкою. Я ж тим часом спробую розпалити вогонь у кахельній печі.

Незважаючи на загрозу катастрофи, Мумі-тато вирішив не чіпати жодної зі свої ялинок біля будинку, він їх шанував. Натомість переліз разом із Мумі-тролем через паркан Капарулі й вибрав велику ялинку, яка, правду кажучи, уже ні на що не була придатна.

– Гадаєш, нам доведеться заховатися у ній? – поцікавився Мумі-троль.

– Не знаю, – відповів Мумі-тато, продовжуючи рубати. – Я нічого не розумію з того, що тут відбувається.

Вони вже майже дотягнули ялинку до річки, коли назустріч їм стрімголов вибігла Капаруля, обвішана сумками та пакунками. Її мордочка пашіла від збудження, вона, на щастя, навіть не впізнала своєї ялинки.

– Ґвалт і галас! – репетувала вона. – Невихованим їжакам не слід дозволяти… Як я нещодавно казала Рюмсі, це просто сором…

– Ялинка… – урвав потік слів Капарулі Мумі-тато, відчайдушно хапаючись за її хутряний комір. – Що роблять з ялинкою?

– З ялинкою? – очманіло повторила Капаруля. – Ялинка!.. Який жах! Це нестерпно… її ж треба одягнути… я не встигну…

Торби випали їй з лап у сніг, шапочка зсунулася на носа, вона ледь не плакала на межі нервового зриву.

Мумі-тато лише похитав головою, знову завдаючи собі на плечі ялинку.

Удома Мумі-мама підмела веранду, принесла рятівні жакети та аспірин, татову рушницю і теплі компреси. Ніколи заздалегідь не знаєш, що знадобиться!

Маленька Крихітка сиділа на самому краєчку канапи, сьорбаючи чай. Мама знайшла її у снігу під верандою, а що була змерзлою та нещасною, то Мама запросила її до хати.

– Ось і ялинка, – сказав Мумі-тато, переступаючи поріг. – Знати б лише, що з нею робити… Капаруля каже, ніби її треба одягнути…

– Одягу таких великих розмірів у нас немає, – захвилювалася Мумі-мама. – Що вона мала на увазі?

– Яка вона красуня! – вигукнула Крихітка, та так розгубилася від власної відваги, що похлинулася чаєм.

– А ти знаєш, як одягати ялинку? – запитала Хропся.

– Гарними прикрасами. Дуже-дуже гарно... Я таке чула... – прошепотіла, густо почервонівши, Крихітка.

Не в змозі довше опиратися непереборній сором'язливості, Крихітка затулила лапками мордочку, незграбно перевернула горня з чаєм і вискочила з веранди надвір.

– А тепер помовчте, я думаю, – звелів Тато Мумі-троля. – Якщо ялинку треба причепурити якнайгарніше, то аж ніяк не для того, щоб ховатися в ній від небезпеки. Мабуть, небезпеку слід задобрити. Я потроху починаю розуміти, в чому справа...

Ялинку винесли на подвір'я і міцно встромили в сніг, а потім заходилися чіпляти на неї від низу до верхівки всілякі гарні дрібнички, які лиш потрапляли під руку. Прикрасили черепашками з літніх рабаток та Хропсиним намистом з перлів; зняли з люстри у вітальні підвісні кришталики й почепили на гілки, а верхівку заквітчали червоною шовковою трояндою, яку подарував Мумі-мамі Тато Мумі-троля. Усі несли до ялинки свої найвишуканіші прикраси, щоб уласкавити незбагненні сили зими.

Коли ялинка була вже прибрана, повз них знову – на цей раз у протилежному напрямку – промайнула на санках-штовханках Тітка Гемуля. Вона квапилася ще більше, якщо таке можливо...

– Погляньте на нашу ялинку! – гукнув Мумі-троль.

– Дайте спокій! – відбуркнула тітка Гемуля. – Та що з вас взяти – ви завжди були диваками! Я поспішаю... Треба приготувати святкову вечерю для Різдва.

– Вечерю... для Різдва... – спантеличено повторив Мумі-тато. – То Різдво ще й їсть?..

Та Тітка Гемуля не слухала.

– Невже ви думаєте, що можна обійтися без різдвяної вечері? – нетерпляче кинула вона і, відштовхуючись лапою, з'їхала униз схилом.

Усеньке пообіддя Мумі-мама поралася на кухні. Перед самим смерканням різдвяна вечеря була готова. Мама розставила її у маленьких мисочках навколо ялинки. Був там морс і квасне молоко, пиріг з чорницями і яєчний лікер та ще всяка всячина, яку так полюбляє родина Мумі-тролів.

– Гадаєте, Різдво дуже голодне? – непокоїлася Мумі-мама.

– Навряд, чи голодніше за мене, – тужно відповів Тато. Він сидів у снігу, загорнувшись ковдрою по самі вуха, і мерз. Але ж усі малі створіння повинні бути дуже й дуже ввічливими з могутніми силам природи.

Унизу, в долині в усіх віконцях засвічувалися вогні. Світелка миготіли й попід деревами, у кожному гніздечку поміж гіллям. Мерехтливе світло шугало туди й сюди понад снігом. Мумі-троль зиркнув на Тата.

– Так і зробимо, – кивнув Мумі-тато. – Про всяк випадок…

Мумі-троль подався до будинку й позбирав усі свічки, які лиш міг знайти. Він повтикав їх у сніг довкола ялинки, обережно позапалював одну по одній, аж вони яскраво запалахкотіли, щоб умилостивити темряву та Різдво.

Поступово у долині стало зовсім тихо. Напевно усі позачинялися вдома, чекаючи, коли ж насуне небезпека. Лише одна самотня тінь блукала поміж деревами – то був Гемуль.

– Агов! – тихенько гукнув Мумі-троль. – Воно скоро прийде?

– Не заважай! – роздратовано буркнув Гемуль, увіткнувшись носом у довгий список, в якому вже майже всі записи були перекреслені.

Він сів біля однієї зі свічок і заходився перечис– лювати.

– Мама, тато, Капаруля, – бурмотів він. – усі кузини… найстарший їжак… малим нічого не треба. Торік Чмих мені нічого не дарував… Рюмса і Мудрик, Тітка… Мені голова йде обертом!

– У чім справа? – злякано запитала Хропся. – З ними щось трапилося?

– Подарунки! – вибухнув Гемуль. – З кожним новим Різдвом потрібно щораз більше подарунків.

Тремтячою лапою він зробив позначку хрестиком у своєму списку і поквапився далі.

– Почекай! – загукав йому вслід Мумі-троль. – Поясни… А твої рукавиці…

Але Гемуль уже зник у темряві, як і всі ті, хто квапився і шалено хвилювався перед приходом Різдва.

Родина Мумі-тролів і собі мовчки подалася до будинку – шукати подарунки. Мумі-тато вибрав свою найліпшу блешню на щуку, яка лежала у гарненькій коробочці. Написав на ній "Для Різдва" і поклав у сніг. Хропся зняла з ніжки золотий браслетик, важко зітхнувши перед тим, як загорнути його у сріблястий папір. Мумі-мама вийняла зі своєї найпотаємнішої шухляди книжку з кольоровими малюнками, єдину книжку з ілюстраціями в усій долині. Те, що загорнув у святковий папір Мумі-троль, було таким гарним і таким особистим, що він нікому його не показав. Навіть згодом, навесні, Мумі-троль нікому не признався, що то був за подарунок.

Потім усі вмостилися у снігу під ялинкою, очікуючи приходу катастрофи.

Минав час, однак нічого не траплялося.

Лише маленька Крихітка, яка вдень пила чай на веранді Мумі-тролів, виткнула мордочку з-поза дровітні. Вона привела з собою усіх своїх родичів і друзів родичів, таких же крихітних, сіреньких, змерзлих та збідованих, як вона сама.

– Веселого Різдва! – знічено прошепотіла Крихітка.

– Ти, правду кажучи, перша, хто вважає Різдво веселим, – сказав Мумі-тато. – Хіба не боїшся того, що станеться, коли воно прийде?

– Воно вже тут, – ледь чутно пролепетала Крихітка, примощуючись на снігу разом з родичами. – Можна поглянути? У вас така красуня-ялинка!

– І стільки смачного… – мрійно озвався один із родичів Крихітки.

– І справжні подарунки, – додав інший.

– Усе своє життя я мріяла побачити таке зблизька, – підсумувала сказане Крихітка і зітхнула.

Запала тиша. Полум'я свічок навіть не миготіло – надворі була тиха ніч. Крихітка і її родичі теж принишкли. Відчувалося їхнє захоплення, зачудування, відчувалося щораз сильніше… Зрештою, Мумі-мама присунулася до Тата і шепнула йому до вуха:

– Як гадаєш…

– Так, але якщо… – засумнівався Тато.

– У всякому разі, – втрутився Мумі-троль, – якщо Різдво розсердиться, ми зможемо заховатися на веранді, – а тоді, звернувшись до Крихітки, додав: – Будь-ласка, усе це ваше!

Крихітка не вірила власним очам. Вона сторожко підступилася до ялинки, за нею присунулися родичі та друзі – їхні вуса шанобливо тремтіли.

Вони ще ніколи не мали свого Різдва.

– Мабуть, настав час утікати, – стривожено мовив Тато.

Родина Мумі-тролів, швидко перебираючи лапками, кинулася на веранду й заховалася під столом.

Але нічого не трапилося.

Потроху вони осміліли й сторожко визирнули у вікно.

Крихітки сиділи на снігу, їли, пили, розгортали подарунки і тішилися, як ніколи. Потім видряпалися на ялинку і почепили на всіх гілках запалені свічки.

– Але верхівку слід прикрасити великою зіркою, – зауважив дядечко Крихітки.

– Ти так гадаєш? – замислено промовила Крихітка, розглядаючи червону троянду з шовку Мами Мумі-троля. – Хіба це має аж таке важливе значення? Головне – ідея!

– Треба було роздобути десь і зірку, – прошепотіла Мумі-мама. – Але ж це неможливо!

Вони подивилися на небо, далеке і чорне, густо всіяне зірками; їх було в тисячі разів більше, аніж влітку. А найбільша з них висіла над самісінькою верхівкою їхньої ялинки.

– Я би трішки поспала, – мовила Мама Мумі-троля. – Не маю уже сили мудрувати, що все це означає… Але ніби нічого поганого…

– У кожному разі, – озвався Мумі-троль, – я вже не боюся Різдва. Гемуль, Капаруля та Тітка Гемуля щось, напевно, переплутали…

Рукавиці Гемуля поклали на поруччя веранди, де він одразу зможе їх помітити. Родина Мумі-тролів повернулася до будинку, щоб знову вкластися спати в очікуванні весни.